

Ikke muligt at straffe sig ud af kriminalitet

KOLOFON

Dansk Retspolitisk Forening blev stiftet i 1978 af jurister, jurastuderende og andre med interesse i den offentlige retspolitiske debat. Foreningen er politisk uafhængig og sikrer og udbygger borgernes retssikkerhed, demokratiske friheder og sociale rettigheder med særlig vægt på at bedre svagere stilledes retlige situation. Se mere: www.retspolitik.dk

Sekretariat c/o advokat Bjørn Elmquist,
H.C. Andersens Boulevard 11, 1., 1553 Kbh. V

Bestyrelsen:

Formand Bjørn Elmquist, advokat
Redaktør Jens Lyhne
Kasserer Jeff Jørgensen, jurastuderende
Sekretær Kirsten Christensen, jurastuderende
Thomas Elholm, lektor
Jørgen Jepsen, seniorforsker og kriminolog
Noe Munck, lektor
Marya Akhtar, jurastuderende
Suppleant Iben Melbye, forfatter
Suppleant Hanne Petersen, professor

Retspolitik
Ansvarshavende redaktør: Jens Lyhne
Redaktionssekretær: Jeff Jørgensen
Layout: Jeff Jørgensen
Tryk: Juratryk, Aarhus Universitet
Oplag: 1000

Kontakt: Jenslyhne@retspolitik.dk
Herluf Lille Mølleve 5, 4160 Herlufmagle,
tlf: 5550 1377

KOMMENTAR
AF BJØRN ELMQUIST

Ja, I tænker jo kun på de kriminelle...

Den indvending bliver man ofte mødt med, når straf og andre sanktioner bliver debatteret.

Og når Dansk Retspolitisk Forening udgiver et temanummer af RETSPOLITIK som dette, hvor nogle artikler tager fat helt fra begyndelsen så at sige af mange straffesager, nemlig med spørgsmålet om isolation i forbindelse med varetægtsfængsling, og andre artikler gennemgår og kommenterer situationen, som tegner sig for dømte ved deres løsladelse, ja, så kan man allerede høre indvendingen komme.

Men nu er det for det første ikke korrekt, at vi i DRF og alle de bidragsydere til dette temanummer, der ikke er medlemmer, "kun tænker på de kriminelle". Vi tænker også på dem, men ikke kun.

Masser af de emner, vi i DRF tager op, har mange andre retspolitiske aspekter end "de kriminelles vilkår". Jeg vil bare nævne ét eksempel, som tager megen opmærksomhed i disse år:

balancen mellem anti-terrorindgrebene og hensynet til retssikkerheden og de individuelle menneskerettigheder, herunder retten til privatlivets fred og ytringsfrihed.

Også når det kommer til det specifikke emne, som temanummeret her sætter fokus på, straf og resocialisering, gælder det, at vi tænker på også de kriminelle, men ikke kun.

Det skal forstås på den måde, at straf naturligvis forudsætter, at den pågældende person har begået en ulovlighed, og at straffen skal fastsættes ud fra den konkrete sags specifikke omstændigheder, herunder den skyldiges personlige forhold, inden for, selvfølgelig, de ved lov fastsatte rammer.

Straffen indeholder og bør indeholde et element af repression. Nogle fortrækker, at det kaldes hævn. Dette betyder, at det skal gå op for den skyldige, at han/hun har handlet forkert, og at den begåede forbrydelse ikke accepteres, hverken af den forurettede, hvis der er en sådan in persona, eller af det omgivende samfund.

På det psykologiske plan, siges det, skal der foregå en slags soning, hvori ligger, at den skyldige bringes til at indse, at der er et regnskab, han eller hun skal gøre op, og først når det er erkendt og regnskabet debetpost udlignet, kan man komme videre.

Et andet krav, måske rettere en forhåbning, til straffen er, at den afskræk-

ker borgerne fra at begå ulovligheder. Det er vel især dette generalpræventive hensyn, der gang på gang får råbet om strengere straf for snart den ene så den anden forbrydelse til at gælde. Også hensynet til retsfølelsen bruges igen og igen som argument.

Straffen bør imidlertid også tage højde for resocialisering, dvs. muligheden for, at den dømte finder tilbage til samfundet, når regnskabet er gjort op. Ikke kun af hensyn til den dømte, men for at vi på den måde kan forebygge eller allerbødest undgå ny kriminalitet.

Dette sidste er en meget svær opgave, som efter mange års stor ihærdighed fra mange sider desværre er blevet skubbet til side igen. Helt ned i bunden af dagsordenen, hvis man ser på det politiske flertal, som har manifesteret sig her i det nye årtusind.

Se, det er jo hverken rationelt eller humant. Risikoen for ny kriminalitet, ofte begået af tidligere dømte, betyder flere ofre med tilhørende, svært genoprettelig, menneskelig skade og også flere udgifter for samfundet, bl.a. til indespærring.

Og lad os alle huske, at et samfunds grad af civilisation måles på, hvordan vi behandler de svageste blandt os.

At et samfund ikke kan straffe sig ud af sin kriminalitet og andre relaterede problemer er så veldokumenteret, at disse års amokløb efter stadigt flere stramninger strider mod al sund fornuft og omtanke.

Retspolitiske udfordringer

Dansk Retspolitisk Forening 1978-2003

RETSPOLITISKE UDFORDRINGER

25 års jubilæumsskrift

Udgivet på Gjellerup 2003. Pris for medlemmer: 100 kr. plus porto (40 kr) Kontakt: jenslyhne@retspolitik.dk

Kapitler & forfattere:

Tidehverv af Bjørn Elmquist
Retspolitik under en kommerciel kulturpolitik af Ole Espersen
Den internationale straffedomstol af Jørn Vestergaard
Menneskeret i Afrika af Sten Schaumburg-Müller
Grønland mellem Nordamerika og Europa af Hanne Petersen
Flygtningenævnet af Helle Lokdam
Terror og ret af Preben Wilhjelm
Databeskyttelse: skønmaleri eller virkelighed af Peter Blume
Vi har brug for en stærkere offentlighedslov af Oluf Jørgensen
Kommuner, konger og borgmestre af Leif Hermann
Retssikkerhed og socialpolitik af Hanne Reintoft
Proces mod staten af Christian Harlang
Politiets ære - klager og "boomerang-sager" af Jørgen Jepsen
Med straf skal land bygges af Flemming Balvig
Kriminelle stofmisbrugere af Anette Storgaard
Menneskeret - under afsoning af fængselsstraf af H. J. Engbo
Isolation - plet på retssystemet af Ida Koch & Bent Sørensen
Giver straf så fred? af Beth Grothe Nielsen
Børn i processen af Niels Viltoft
Barnet som vidne, psykologisk set af Nina Koeller
Magtens ukuelige munterhed og alvor af Gaardmand & Valeur

LØSLADT OG HVA' SÅ?

Mandag den 9. oktober 2006 arrangerede en arbejdsgruppe under Dansk Retspolitisk Forening høring på Københavns Universitet om løsladtes forhold. Læs referatet fra oplæggene her.

REFERAT AF LISE HOLTEN, ADVOKAT

Indbudte talere var Theis Hansen fra KRIS Danmark, Hans Jørgen Engbo, fængselsinspektør i Vridsløse Statsfængsel, William Rentzmann, direktør for Kriminalforsorgen, Ole Pass, formand for Socialcheferne i Danmark og Linda Kjær Minke, lektor ved Københavns Universitet.

Høringen var arrangeret, fordi arbejdsgruppens erfaring er, at afsonere for ofte løslades til forhold, hvor de er overladt til sig selv, og at en stor gruppe af dem derfor ender i fornyet kriminalitet. Arbejdsgruppen ville gerne høre, om det var rigtigt, og om muligt forsøge at placere et ansvar.

Theis Hansen

Theis Hansen (KRIS Danmark er omtalt andetsteds i bladet) har sit arbejdsområde i Københavns fængsler, og hans erfaring er dels, at der er sket fremskridt på mange af behandlingsområderne i Kriminalforsorgens regi. Der behandles nu for

ikke bare stofmisbrug, men også for ludomani og aggressivitet. Der bliver gjort mere for at få afsonere i udslusningspensioner og for at bevare kontakten til familien. Men hans erfaring er også, at de ressourcetsvage afsonere ofte bliver svigtet af systemet. De er behandlingskrævende, svære at tilfredsstille, men de vil meget gerne ud af kriminaliteten. De er essentielt for dem, at de umiddelbart efter afsoningen kommer videre til et efterbehandlingssted, men det sker ikke. De bliver i første omgang overladt til sig selv, mens bevillingen søges et sted i systemet. Og så er det, at det går galt. KRIS Danmark får henvendelse fra flere og flere unge, der føler, de bliver svigtet. De helt unge har brug for, at hjælpen

kunne ønske sig mere velvilje – mindre bureaukrati. Så ville man hjælpe flere.

Hans Jørgen Engbo

Hans Jørgen Engbo afviste, at det var fængselsvæsenet, der svigtede. De udarbejder handleplaner for alle, der afsoner mere end 4 mdr fængsel, og for særligt socialt udsatte grupper. Handleplanerne er afstemt efter afsoningslængden og sigter på situationen efter løsladelsen. Under afsoningen deltager den indsatte i arbejdsstræning og undervisning, og der tilrettelægges udslusning efter planerne for udgang, frigang til undervisning eller arbejde, udstationering og (prøve)løsladelse. Lovændring med nye skærpede regler for udgang gør det imidlertid svært

KRIMINALFORSORGENS OPFATTELSE VAR, AT FÆNGSLERNE OG KOMMUNERNE GENSIDIGT BESKYLDTE HINANDEN FOR AT VÆRE ÅRSAGEN TIL SVIGTET

starter allerede, mens de sidder inde. De skal have support til at planlægge uddannelsesplads, SU, revalidering, arbejde m.m., så fristelsen til at begå ny kriminalitet ikke er så stor, når de kommer ud.

Det er en gruppe, der har behov for meget støtte og omsorg. Afsonere støder på en bureaukratisk mur, når de kommer ud. Det uforståelige slagsmål, hvis afsoneren kommer fra en anden kommune end den, hvor afsoningsstedet ligger, er et tilbagevendende skisma, som den løsladte står helt magtesløs over for. Theis

at nå at tilrettelægge et tilfredsstillende udslusningsforløb. Det bliver illusorisk at tale om prøveløsladelse efter ½ tid, når man efter udslusningsplanen ikke engang er nået til uledsaget udgang på det tidspunkt. I praksis bliver man nødt til at forskyde prøveløsladelsen. (se den særlige "afsoningsstrappe" efter denne artikel) Et ordentligt udslusningsforløb er essentielt for mulighederne for at komme godt i gang efter løsladelsen, men det er blevet mere end vanskeligt efter de skærpede regler. Fængslerne og Kriminalforsorgen

LAD KOMMUNEN BETALE FOR FÆNGSELSOPHOLDET. HVIS KOMMUNEN BETALTE FOR FÆNGSELSOPHOLDET, VILLE DER VÆRE STØRRE INTERESSE FOR AT FØLGE OP PÅ AFSONEREN, NÅR HAN BLEV LØSLADT. I MODSAT FALD ER RISIKOEN FOR, AT DEN LØSLADTE ENDER I NY KRIMINALITET NEMLIG STOR.

Fængselsinspektør Hans Jørgen Engbo på DRF's debatmøde 9/10-06

har i deres kommende kontraktforhandlinger fokus på de emner, der betyder mest i forhold til en løsladt, og det er bolig, familie, beskæftigelse og uddannelse. For at det skal lykkes, forudsætter det imidlertid, at samfundet i øvrigt er parat til at tage deres del af ansvaret, og det er svære parametre i en tid, hvor arbejdspladserne i stigende grad kræver straffeattester og afviser folk på det grundlag, hvor det sociale bureaukrati kan synes uoverskueligt, og hvor familien, der er en særdeles vigtig partner for en løsladt, bliver sværere og sværere at holde fast.

William Rentzmann

William Rentzmann pegede på, at de vejledende retningslinier på forskellige niveauer ikke var tilstrækkelige. Kriminalforsorgens opfattelse var, at fængslerne og kommunerne gensidigt beskyldte hinanden for at være årsagen til svigtet. Som noget nyt, har man i år været forplig-

tet efter straffuldbyrdsloven til at koordinere handleplaner, men der er stadig brug for forbedringer, for det fungerer ikke optimalt. Mange kommuner laver ikke de handleplaner, som de skal, så Kriminalforsorgen vil tage en drøftelse med parterne, når kommunesammenlægningen er på plads. Kriminalforsorgen kører 3 spændende projekter i øjeblikket. (se Marie Louise Jørgensens artikel andetsteds i bladet) Det ene er et projekt "god sagsbehandling", i samarbejde med Social- og Beskæftigelsesministeriet. Metoder for god sagsbehandling skal beskrives i en manual for at sikre, at ingen giver slip på den løsladte, før en anden har taget over. Et andet projekt køres i samarbejde med Odense kommune med fokus på Vollsmosekvarteret. Med udgangspunkt i de 60 mest kriminelle personer i Odense kommune skal de relevante myndigheder gøre et større arbejde for at finde ud, hvem der skal være sagsbehandlende aktører, og i fællesskab tilrettelægge et godt forløb. Det tredje projekt er med Københavns kommune, hvor Kriminalforsorgen har modtaget mange klager over, at man ikke kan få fat i de relevante medarbejdere. Projektet går ud på at tilrettelægge en struktur, der fungerer ordentligt. Herudover har Kriminalforsorgen en række mindre projekter, såsom et projekt med placering af unge i praktik eller arbejdsforhold, et projekt med at definere kognitive projekter, så de passer til nydanske unge, der har svært ved at hænge fast på arbejdsmarkedet, og et mentor-

projekt, der har kørt et stykke tid, hvor en fornuftig voksen (en mentor) går ind som rollemodel til støtte for den unge. Sidstnævnte har Kriminalforsorgen modtaget en international anerkendelse for.

Ole Pass

Ole Pass mente ikke, at man alene kunne placere svigtet i kommunerne, men han

medgav, at samarbejdet med kriminalforsorgen ikke altid var optimalt. Kommunerne er forskellige, men der er et stort udviklingspotentiale, og der er fælles vilje. Kommunerne er i gang med at kortlægge, hvor det er, der svigtes, men de er inde i en turbulent periode med kommunesammenlægning og nye strukturer. Det burde være overskueligt at planlægge og forudse, hvad der skal gøres for en løsladt, for målgruppen er begrænset i forhold til det sociale klientel i øvrigt, men et af problemerne er måske, at en løsladt behandles efter de samme regler, der gælder for andre borgere. Hvor stor målgruppen er, vides ikke, for der er ingen tal på landsplan. Hvis man ud fra Rødovre (Ole Pass er socialchef i Rødovre), der i

75% HAR AFSONET MINDRE END SEKS MÅNEDER, OG FOR DEM ER DEN FØRSTE WEEKEND EFTER LØSLADELSEN DEN FARLIGSTE.

2005 har fået 25 klienter fra fængselsvæsenet, går ud fra, at tallet på landsplan er 100 gange større, så er det en overskuelig gruppe. Der er store forskelle inden for gruppen; 75% af dem har afsonet mindre end 6 mdr, og for dem er den første weekend efter løsladelsen den farligste. Det skal man have sig for øje og tilrettelægge indsatsen efter. Det stiller større krav til individuelle løsninger, end reglerne lægger op til. En af knasterne er, at det er et statsligt system, der skal samarbejde med et kommunalt system og en anden af knasterne er, at det er et strafferetligt system, der støder sammen med det kommunale. Procesretlige og kommunale systemer kolliderer, og derfor oplever en løsladt det som om, at løsladelsen kommer bag på kommunen. Der kan ikke ændres på forsørgerstøtten, men der kan ændres på, hvornår pengene udbetales. Papirarbejdet bør være klar, når der sker løsladelse, og ikke først påbegyndes, når der løslades. Kommunerne er opmærksomme på, at manglende bolig er et stort problem for en løsladt, men at skaffe en bolig kræver et samarbejde med boligselskaberne, og det er ikke altid let. Også boligselskaberne prøver at stille krav om at se straffeattest, hvilket ikke gør en boligplacering nemmere. Rødovre er i gang med et EU projekt, hvor de forsøger at få et samarbejde med virksomhederne, og få dem til at se mulighederne i at ansætte enlige mænd i alderen 30-55 år. Her kunne et samarbejde med Kriminalforsorgen om mentor-ordningen være en fordel.

Linda Kjær Minke

Linda Kjær Minke redegjorde for, at der siden 1973 relativt upåagtet har kørt et meget spændende integrationsprojekt på en af Kriminalforsorgens institutioner i Skejby, hvor 40% af beboerne skal være ustraffede. Resten er dømt under udsusning eller dømt i behandling for misbrug, og det er så hensigten, at der skal ske normoverførsel fra de ustraffede til de straffede. Beboerne er inddelt i grup-

per, der samarbejder om økonomi, madlavning og daglige gøremål. Medarbejderen er tilbagetrukket i forhold til gruppen, så påvirkningen ikke går fra systemet til klienten, men fra beboer til beboer. Linda har interviewet beboergruppen, og karakteristisk for de straffede beboere er, at

de er glade for, at der ikke bliver talt om kriminalitet, når alle beboerne er samlet. Når de straffede i starten er alene sammen, taler de straks om kriminalitet, men i løbet af opholdet aflægges fængselsjargon. Status opnås ved aftaler, der overholdes, gode middage, og ikke ved, hvilken kriminalitet der er begået. Huset gennemstråles af positivitet. Beboerne er glade; de bor der frivilligt, og mange af de prøveløsladte vælger at blive der længere tid, end de skal. Linda har undersøgt, om de så bliver mindre kriminelle af at være på institutionen, og er kommet frem til et recidiv på 48% over for kontrolgruppens 61%. Også på andre målområder, som f.eks. uddannelse, opnås en positiv effekt. Hvorfor er der så ikke flere steder som Skejby? Det kræver, at der findes frivillige, der vil gøre en indsats, ligesom det kræver en politisk vilje. Og begge dele kan måske være svære at mobilisere.

En meget spændende høring, som arbejdsgruppen håber at kunne gentage på Christiansborg i efteråret 2007.

Arbejdsgruppen består af Jens Lyhne, Lise Koch, Maria Warmesler, Per Walsøe, Tage Andersen, Hanne Reumert og Lise Holten

Kriminalforsorgens Pension Skejby

Pension Skejby ved Århus har 26 pladser

+/- princippet: Omtrent 40 pct. af pladserne på Skejby er forbeholdt ikke straffede personer = minusbeboerne. De øvrige pladser er forbeholdt straffede = plusbeboere

Hensigten med denne beboersammensætning er normoverførsel af ikke-kriminelle normer fra minusbeboerne til plusbeboerne for at forebygge fremtidig recidiv.

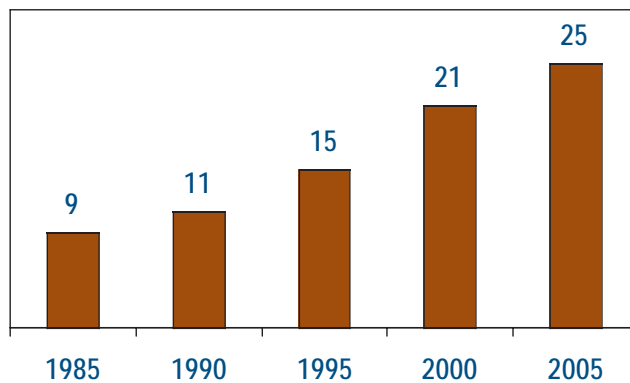
Et socialt eksperiment siden 1973

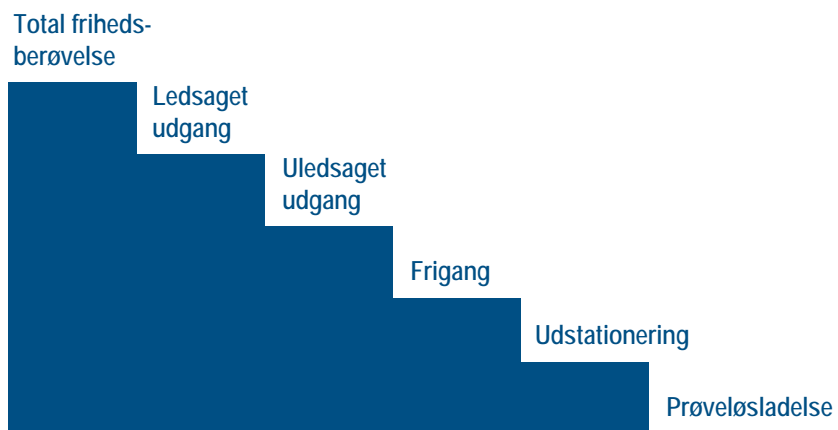
Se hele Linda Kjær Minkes powerpoint fra høringen på vores hjemmeside.

Her finder du også Hans Jørgen Engbos powerpoint og flere illustrationer af udsusningstrappen. Se modsatte side.

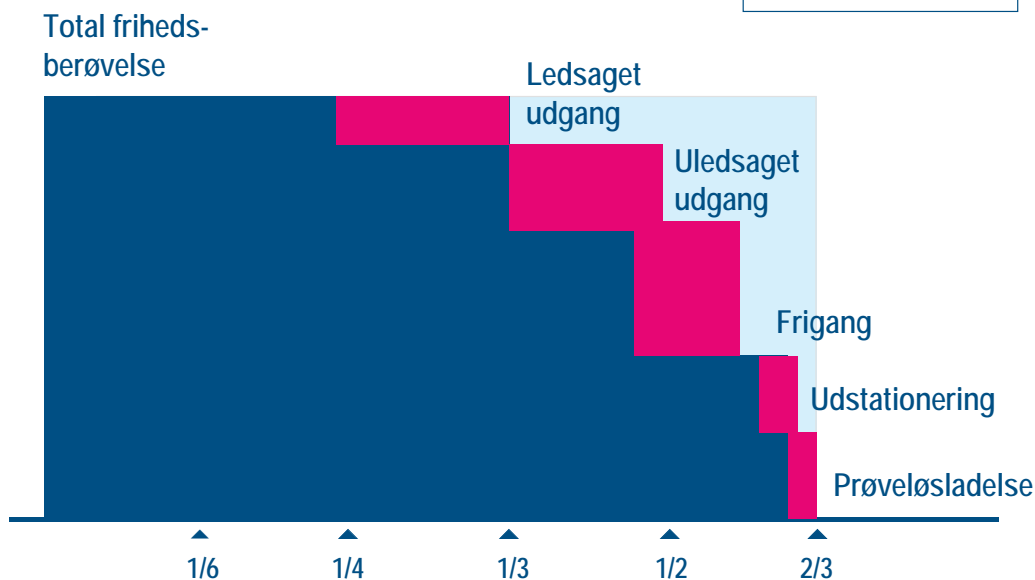
Nægtelse af prøveløsladelse efter 2/3 afsoning jf strl § 38, stk. 1 i procent af alle § 38 stk. 1. sager

De fremherskende vinde i retspolitikken (tough on crime) har betydet både skærpede straffe og en kraftig stramning af betingelserne for afsoning. De viste figurer illustrerer, at der – med det ændrede afsoningsmønster – er meget dårlig plads til udgang og prøveløsladelse og dermed tilsvarende forringede muligheder for at følge en uddannelse udenfor fængslet.

Skærpelse 2002

Muligheder, begrænsninger, og paradokser i arbejdet med kriminelle.

Politikerne svigter og kræver alt for meget dokumentation, mener Erik

Kruse Frederiksen, og spørger hvor naiv man har lov at være.

PROBLEMER EFTER LØSLADELSEN

KOMMENTAR AF ERIK KRUSE FREDERIKSEN
LANDSFORMAND FOR SOCIALRÅDGIVERNE I KRIMINALFORSORGEN.

Det popper op med jævne mellemrum. Politikerne på Christiansborg i almindelighed, og dem i Retsudvalget i særdeleshed funderer over, hvad der skal ske med de kriminelle på den sociale front? Hvordan hjælpes løsladte tilbage til en kriminalitetsfri tilværelse?

Det seneste svar, vi har fået, er fælles handleplaner, der skal udarbejdes i samarbejde mellem Kriminalforsorgens og kommunernes sagsbehandlere. Dette er midlet, der skal få den kriminelle på ret kurs.

Ingen kan have noget imod, at samarbejdet mellem de to parter styrkes. Efter at dette er slået fast, er der dog god grund til at gå mere i dybden med de realiteter, der råder på området. Så vil jeg vende tilbage til handleplanerne senere.

Inden for de sidste ca. 5 år har kriminalitetsbekæmpelse været i højsædet blandt flertallet på Christiansborg. Mantaet har været, at nu skulle de kriminelle fanges og knaldes. Mere politi og strengere straffe har været midlet. Politiarbejdet har altid været godt stof i medierne.

Vi har med åndeløs spænding fulgt

med i politiets jagt på tyve, røvere og andre usselrygge i forskellige kriminalmagasiner i TV. Boulevard – aviserne sælger også godt på disse historier.

I finanslov efter finanslov er politiet blevet tilført ekstra økonomiske midler. I perioden er straffene blevet skærpet mere og mere. Der er da også blevet sat flere i fængsel, og specielt er flere blevet sat ind i længere og længere tid.

Problemet er, at når forbryderen er fanget, giver politikerne, offentligheden og medierne fanden i, hvad der så skal ske med ham.

Man har lige indviet et nyt fængsel ved Horsens, men dette er en enlig svale. Ellers bliver forbryderne sat ind i ældgamle fængsler, der er ved at falde sammen af sig selv. Der kan de så sidde i stadig længere tid med stadig mere stressede medfanger. Ikke just et miljø, der er god forberedelse til den løsladelse, der kommer på et tidspunkt.

Paradokset er, at alle er klar over, at det ikke hjælper at sætte folk længere tid

**MAN TÆNKER IKKE PÅ,
AT JO LÆNGERE ET
MENNESKE SIDDER
INDESPÆRRET, JO MERE
SOCIALT INVALIDERET
BLIVER MAN**

i fængsel, tværtimod. Jeg må indrømme, at selv politikerne siger det forfriskende lige ud., - det hjælper ikke, men ind og sidde skal de, det kræver retsfølelsen. Og så er vi da af med dem så længe.

Man tænker desværre ikke på, at jo

længere et menneske sidder indespærret, jo mere socialt invalideret bliver man. Dvs. løsladelsessituationen bliver vanskeligere, jo længere man har siddet inde. Der er ansat socialrådgivere i Kriminalforsorgens fængsler, der gør deres yderste for, at den, der skal løslades, kan komme ud til de bedst mulige vilkår. Langtidsfanger kan løslades via et opklarende og støttende ophold på én af Kriminalforsorgens pensioner. Mange får tilknyttet vilkår om tilsyn i Kriminalforsorgen i Frihed (KIF), hvor bl.a. socialrådgivere støtter og ”passer op”.

Behandlingsprogrammer

Kriminalforsorgens regi kører mange forskellige behandlingsprogrammer både i og uden for fængslerne. Det kan være programmer rettet mod misbrug af narko og alkohol. Det kan også være adfærdspåvirkende programmer rettet mod f.eks. voldsforbrydere. Endelig kan det være beskæftigelsesfremmende projekter. Mange af disse tiltag sker i samarbejde med eksterne parter. Det er et udmærket samarbejde, der er intensiveret betydeligt de seneste år.

En ting er de forskellige programmer. Noget andet er den almindelige tilsynskontakt, der er i KIF mellem klienten og socialrådgiveren. Kriminolog Britta Kyvsgaard undersøgte dette for nogle år siden, og fandt, at den almindelige tilsynskontakt faktisk nyttede.

I Kriminalforsorgen fører vi mange intense og strukturerede samtaler om kriminalitet med vores klienter. Vi formår

faktisk den kriminelle til at tage stilling til de ting, han har gjort. Vi taler konsekvenser om den kriminalitet, han har begået, både overfor ofrene, for samfundet, for hans egen familie og for hans egne livsbetingelser fremover. Dette betyder faktisk, at en del klienter bliver hjulpet ud af en kriminel tilværelse. Dette til glæde for ham selv, men også for offentligheden og potentielle kommende ofre for kriminalitet.

Alle disse ting, der bliver gjort i Kriminalforsorgen, bliver der desværre ikke rigtigt givet kredit for. Det er måske heller ikke så sexet som politiets uniformer, blå

JEG VIL PÅSTÅ VI BRUGER LIGE SÅ MEGET TID PÅ AT DOKUMENTERE, HVAD VI LAVER, SOM VI BRUGER PÅ AT PASSE VORT EGENTLIGE ARBEJDE

blink og hylende sirener. Det er nok svært at "sælge" til offentligheden, specielt en offentlighed som, godt hjulpet af medierne, bliver mere og mere bange for kriminalitet.

Men politikerne burde dog vise noget bedre indsigt i disse ting. Man har gennem de seneste finanslove ikke tilført Kriminalforsorgen ressourcer til det almindelige daglige arbejde, - tværtimod er der blevet sparet. Man har læsset flere og flere opgaver på os, uden der er fulgt tilstrækkeligt personale med.

Konsulentundersøgelse

KIF's virke blev for nogle få år siden undersøgt af konsulentfirmaet Deloitte. Der fandt man frem til, at det ikke var muligt for KIF at overholde den gældende lovgivning ifm. tilsyn mv. Der var simpelthen for lidt personale. Det må man sige, er klar tale fra et meget privat konsulentfirma om en meget offentlig institution. Det kom sikkert også bag på dem, der havde bestilt undersøgelsen. Det bevirkede dengang, at politikerne faktisk bevilgede nogle ekstra personaleressourcer, - dog langtfra nok. Man ændrede også nogle regler, der smidiggjorde vort arbejde noget. KIF har dog stadig et efterslæb, som endnu ikke er blevet dækket. Det er politikerne udmærket klar over.

Der skal lige nævnes nogle tal. Der er ca. 4500 mennesker/indsatte konstant i de danske fængsler. Der over for står, at der er 8000 til 9000 i tilsyn i KIF. Dvs. KIF håndterer ca. 2/3 af det samlede klientel.

Noget andet, som mere og mere besværliggør vort arbejde, er politikernes evindelige krav om dokumentation. Der er igennem de senere år ofret mange penge på indførsel af IT i Kriminalforsorgen. Det var vi i starten mange, der så frem til, som noget der kunne hjælpe os i vort arbejde.

Det kan godt være, nogle ting er blevet lettere, desværre er der langt mere, som er blevet en hindring for os. IT er desværre ikke blevet en hjælp for personalet, men en mulighed for kontrol af personalet.

Der er åbenbart en voldsom mistro til os, som der er til snart sagt alle offentligt ansatte. Man tror åbenbart ikke, vi passer vort arbejde. Der er så meget kontrol og krav om dokumentation, at IT er blevet en tidsrøver. Jeg vil påstå, vi bruger lige så meget tid på at dokumentere, hvad vi laver, som vi bruger på at passe vort egentlige arbejde. Ja, så meget om nogle af de forhold, der råder i Kriminalforsorgen hvad angår vores muligheder for at give social bistand til vores klienter, der står foran løsladelse.

Noget af det basale, der skal til for en nyligt løsladt, er en bolig og et arbejde, eller andet underhold.

Det er såmænd også noget af det første, man tager fat på som socialrådgiver, hvad enten man er i Kriminalforsorgen eller ansat i kommunerne. Det sker ofte i et samarbejde de to parter imellem. Det behøver man såmænd ikke skive de store forkromede handleplaner om.

Også i disse spørgsmål støder vi dog ind i barrierer. Alle kender den fortvivlede situation om manglende boliger, som almindelige mennesker kan betale. Kriminalforsorgen råder ikke over boliger. Meget ofte er det sådan, at kommunernes eneste tilbud er ophold på et forsorgshjem. Man har simpelthen ikke boliger at anvise. Mange løsladte kommer netop på forsorgshjem, eller får lov at låne en sovesofa hos familie eller kammerater. Ikke

lige den bedste start på et nyt liv. Boligmanglen, må siges at være et politisk problem.

Straffeattest

Politikerne stikker dog også en kæp i hjulet, hvad angår den løsladtes arbejdsmuligheder. Man holder stædigt fast i en helt unuanceret politik med hensyn udfærdigelse af straffeattester. Heldigvis er beskæftigelsen i disse år helt i top. Det har også gavnet Kriminalforsorgens klienter. Men så snart konjunkturerne går den anden vej, ved jeg godt, hvem der er de første, der ryger ud af arbejdsmarkedet igen.

Summa, summarum: Politikerne vedtager love, der betyder længerevarende fængselsdomme. Der igen betyder større vanskeligheder med resocialisering ved løsladelse. Politikerne sørger ikke for boliger, der kan betales af almindelige mennesker. Politikerne hindrer ved hjælp af straffeattester mange tidligere kriminelle i at få arbejde. Politikerne undlader

DER VAR SIMPELTHEN FOR LIDT PERSONALE. DET MÅ MAN SIGE ER KLAR TALE FRA ET MEGET PRIVAT KONSULENTFIRMA OM EN MEGET OFFENTLIG INSTITUTION

at give tilstrækkelige bevillinger til Kriminalforsorgen. Politikerne stjæler arbejdstid fra personalet med evindelige kontrolkrav.

Men til gengæld mener politikerne at have løsningen på problemerne med resocialisering af eks-fangerne. Nemlig fælles handleplaner mellem Kriminalforsorgens og kommunernes sagsbehandlere. Så har man endnu mere, man kan lave fluebenskontrol på.

Hvor naiv har man lov til at være. Ikke fordi, jeg tror såmænd ikke engang politikerne tror, dette vil hjælpe det fjerneste. Men så har man dog gjort et eller andet.

Politikerne kan tage både Kriminalforsorgens personale og kommunernes personale som gidsler i denne sag. Så kan de selv tage opstilling på rad og række ved håndvasken.

KRIS – KRIMINELLES REVANCHE I SAMFUNDET

PORTRÆT SKREVET AF JENS LYHNE,
REDAKTØR

På Dortheavej i det københavnske nord-vest-kvarter finder man KRIS-Danmark, en organisation som tilbyder kriminelle en mulighed for at vende tilbage til et liv uden kriminalitet.

KRIS er et privat initiativ, som får penge fra det offentlige. Pengene kommer fra den såkaldte satspulje og fra kommunerne, dvs at hjemkommunen betaler opholdet for den enkelte. KRIS drives af den selvejende institution "The Clean House."

Formidlingen af kontakten mellem KRIS og en mulig, fremtidig kursist sker på to måder: dels har KRIS en udgående medarbejder, Theis Hansen, som opsøger folk, mens de afsoner, og dels foregår der i fængslerne en mund-til-øre-praksis, som betyder, at KRIS bliver omtalt for sit gode arbejde, og organisationen har vittelig et godt ry i fængslerne.

Kriminalforsorgen samarbejder med KRIS og anerkender den indsats, der la-

ves på Dortheavej.

Et forløb hos KRIS kan vare ½ år eller mere. Der stilles skrappe krav om at passe undervisningen og om ædruelighed/stoffrihed (jvnf. navnet "the Clean House"). Hvis en urinprøve afslører indtagelse af alkohol eller narkotiske stoffer, medfører det bortvisning. Det kan lade sig gøre at få en chance mere, men det kræver, at man holder sig clean i 30 dage.

Man kan bo på Dortheavej (her udgør huslejen kr. 2200), eller man kan bo eksternt og blot følge undervisningen. Endelig kan det også lade sig gøre at starte hos KRIS, men afsoningen stadig foregår. Der er (mindst) to vigtige elementer i det forløb, som gerne skulle føre frem til en kriminalitetsfri tilværelse. Det ene er handleplanen, og det andet er den undervisning, som ledes af Per Mikkelsen i huset på Dortheavej.

Handleplanen skal udarbejdes allerede under afsoningen, og her skal både Kriminalforsorgen og hjemkommunen medvirke. Undervisningen, der som nævnt skal følges, er lagt an på at få den enkelte kursist til at arbejde med og revidere sine egne selvbilleder og at forstå sin egen placering i forhold til det omgivende samfund. Der bliver angiveligt ikke lagt fingre imellem. Både Theis og Per har en fortid med kriminalitet, så de ved, hvad de taler om, og deres tale er ikke netop florumvunden. Ordvalget er klart og direkte uden floskler.

Det kan være svært at skaffe arbejde til kursisterne, fordi man mange steder kræver at se straffeattest (se om brugen af straffeattest andetsteds i bladet). R 98 gør en stor indsats i form af at antage folk, som kommer fra Dortheavej. Og ellers trækker man på pladser i børnehaver og fritidshjem. Den ultimative "succeshistorie", fortæller Per og Theis, er at en tidligere elev blev ansat hos security i lufthavnen.

Der er ingen tvivl om, at KRIS gør et nødvendigt og ganske solidt arbejde. Lige så utvivlsomt er det, at der er brug for en større indsats magen til den beskrevne eller i form af pensioner som f. eks. Skejby (beskrevet på side 6)

STRAFFEATTEST I ANSÆTTELSEN

Straffeattester udelukker ikke straffede personer fra arbejdsmarkedet, forklarer Flemming Dreesen

KOMMENTAR AF FLEMMING DREESEN,
ANSÆTTELSESRETSCHEF I DA

MAN BØR SNARERE FORSYNE STRAFFEATTESTEN MED FLERE OPLYSNINGER OM OVERTRÆDELSEN

Private virksomheder løfter generelt deres del af det sociale medansvar også for så vidt angår personer med noget på straffeattesten.

DA opfordrer til, at arbejdsgivere hverken afslår eller ansætter på en straffeattest alene, men overvejer, om der f.eks. er baggrund for en samtale med ansøgeren. En straffeattest er ikke og må ikke anvendes som en facitliste.

Efter DA's opfattelse indeholder straffeattesterne alene et begrænset billede af ansøgerens personlige egenskaber. Ansættelse af en person med en blank straffeattest er ingen garanti for, at vedkommende ikke begår en lovovertrædelse i eller uden for tjenesten.

Nedenfor er der taget udgangspunkt i de regler, som gælder for private virksomheder og straffeattester. For offentlige virksomheder gælder en udvidet adgang til oplysninger.

Eksistensen af straffeattester

I Danmark er der heldigvis ikke hemmelig retspleje. Afgørelser på også strafferetsområdet afsiges f.eks. i åbne retsmøder.

Det er en integreret del af vores retssamfund, at straffe er offentlige, bl.a. af kriminalpræventive årsager. Sanktioner er derfor også naturligt tilgængelige på en straffeattest, men dog indskrænket til, at vedkommende alene selv kan indhente den. Alle overtrædelser er dog ikke med på en straffeattest, da man har reserveret attesten til de alvorligste forseelser. Mindre alvorlige forseelser fremgår slet ikke.

Virksomhederne og behovet

Det er desværre nødvendigt for virksomheder at kunne anmode ansøgere eller ansatte om straffeattester. Det er dog ikke relevant i alle job, ligesom straffeattesten om den er blank eller har påtegninger, som udgangspunkt som nævnt ikke bør være det eneste grundlag for at afslå eller ansætte en ansøger på.

Det er efter DA's opfattelse op til den enkelte virksomhed at vurdere, om den vil anvende straffeattester. Det afhænger bl.a. af virksomhedens art og jobbet indhold og karakter. I visse brancher er anvendelse af straffeattest ligefrem et

krav fra myndighederne, f.eks. inden for vagt- og alarmsektoren. Hertil kommer de, som kan komme i berøring med børn og unge, og hvor de såkaldte børneattester skal indhentes.

Behovet for straffeattester er ikke nødvendigvis noget virksomheden i øvrigt "selv er herre over". Der er ingen tvivl om, at straffeattester og muligheden for at indhente dem er en af de optioner, der består i offentligheden som et redskab, som virksomheder ofte vil anses at have en pligt til at benytte. Hvis f.eks. en ansat begår en kriminel handling, og vedkommendes straffeattest indeholder afgørelser om lignende forhold, og virksomheden af den vej kunne have fået viden herom, vil offentligheden reagere meget negativt på, at virksomheden ikke har gjort sit hjemmearbejde. Anvendelse af straffeattester er derfor et krav, som offentligheden i mange tilfælde forventer. Det er f.eks. også sket, at det over for en virk-

SELV DOM FOR MANDDRAB VIL HØJST FIGURERE I 5 ÅR FRA LØSLADELSEN.

somhed ved f.eks. erstatningssøgsmål er blevet regnet virksomheden til skade, at den ikke indhentede en straffeattest på den ansatte.

Indholdet er begrænset

Straffeattesten må ikke være en "brændemærkning" til evig tid, og sådan er straffeattester da også bygget op.

En straffeattest indeholder kun oplysninger om en begrænset del af de lovovertrædelser, som en ansøger kan have været involveret i. Naturligvis vedrører straffeattesten kun opdaget kriminalitet, men straffeattesten er desuden begrænset både med hensyn til tid (hvor lang tid en sanktion står på straffeattesten) og med hensyn til indhold (hvilken lovgivning der er tale om og mest begrænset er oplysningerne til brug for en privat virksomhed).

Straffeattesten til brug for ansættelse ved en privat virksomhed vil "alene" indeholde oplysninger om afgørelse/straffe vedrørende straffeloven og narkotikalovgivningen, ligesom fængselsstraf maksimalt vil stå på straffeattesten i 5 år fra løsladelsen. I forhold til unge vil f.eks. et tiltalefrafald alene fremgå i 2 år. Overtrædelse af anden lovgivning fremgår ikke af straffeattesten, som en privat arbejdsgiver kan se. Denne straffeattest indeholder alene afgørelser/sanktioner, men ikke efterforskningsskridt – herunder sigtelser. Overtrædelser uanset alvoren med hensyn til skattelovgivning, våbenlov, færdselslov eller anden særlovgivning vil således ikke fremgå af en straffeattest til en privat arbejdsgiver.

Oplysningerne, som en sådan straffeattest indeholder, er således reserveret til de alvorlige overtrædelser, som samfundet har valgt at henlægge til narkotikaloven eller straffeloven, men selv dom

for manddrab vil højst figurere i 5 år fra løsladelsen.

På straffeattesten er der en oplysning om vedkommende paragraf og sanktionsart, men ikke om forseelsen i øvrigt, f.eks. straffelovens § 276, som kun de færreste lægmænd ved, dækker over tyveri. De færreste vil også vide, at straffelovens § 244 vedrører vold, og at § 21 viser et forsøg.

Kritik

Det har været kritiseret, at der indhentes for mange straffeattester. Det er vel værd at erindre, at de fleste attester er blanke, men behovet er formentlig stigende på grund af, at image og branding har større værdi hos virksomheder, der således må gardere sig med det, de kan, imod at møde offentlig kritik – herunder kritik, der vedrører de ansatte. Virksomheder sælger i dag i høj grad totaloplevelser, hvor medarbejderne er en del af produktet.

En anden kritik går på, at straffeattester udelukker straffede personer fra arbejdsmarkedet. Det er heldigvis ikke tilfældet. Mange virksomheder ansætter personer med noget på straffeattesten. Omstændighederne herom er formentlig mangeartede, men hvis man stiller situationen op som om, at vedkommende skal have en chance, og virksomheder bør vise socialt medansvar for også at integrere personer, der har været straffet, så kan chancen jo ikke gives og det sociale medansvar jo ikke administreres og udøves, medmindre man ved, at man har det og betingelserne herfor!

Reformer

Der er næppe et reelt alternativ til straffeattester. Alternativet til straffeattest vil være oplysninger indhentet af virksomhederne andetsteds fra. I betydelige stillin-

ger vil man kunne forestille sig anvendelse af f.eks. detektiver. En anden oplysningskilde kunne være internettet. Dette ville ikke alene give risiko for tilfældige og forkerte oplysninger om ansøgere, men formentlig også medføre at oplysninger om beskyldninger, sigtelser og straf aldrig blev glemt.

Man kan heller ikke opstille et relevanskriterium for, hvilke stillingskategorier og hvilke oplysninger der indhentes. Det vil ikke meningsfuldt kunne angives, hvilke stillinger en oplysning om f.eks. sanktion for tyveri, manddrab eller voldtægt ikke ville relevant. En lang række straffelovovertrædelser uanset karakteren vil også fortælle noget om personen og dennes omgangskreds og dømmekraft. Det bør under alle omstændigheder være virksomheden, der afgør, om den vil ansætte netop denne person.

Man bør snarere forsyne straffeattesten med flere oplysninger om overtrædelsen – herunder f.eks. kopi af afgørelsen eller dommen, hvor den kriminelle handling står beskrevet i stedet for som nu alene en for de fleste en ukendt paragraf. Straffeattesten kan dermed i dag nemt virke som en facitliste, hvor spørgsmålet bliver, om den er blank eller ej. Mere udførlige oplysninger ville kunne danne baggrund for en meningsfuld dialog mellem ansøgeren og virksomheden, om f.eks. vedkommende skal have en chance i virksomheden og konditionerne herfor. Ansøgeren kunne dermed f.eks. forsøge at godtgøre, at der var tale om det berømte dårlige selskab eller det enestående værtshuslagsmål, hvor alle var lige gode om det.

Læs mere om straffeattester på www.politi.dk

LØSLADT LIGHT

Nogle ord om Ungdomssanktionens 3. fase

AF FORFATTER OG REDAKTØR BENNY LIHME

At bruge ordet løsladelse i forbindelse med den strafform, der d. 1.7. 2001 blev indført i Straffelovens § 74 under navnet Ungdomssanktionen, er til dels en tilsnigelse.

“Løsladelse” er jo et ret billedligt og talende ord - man nærmest ser for sig, hvordan fangen vandrer ud i friheden tydeligt lettet og befriet fra sit fangenskab. Den ærkedanske personificering af den løsladte fange, med de høje mørke mure som baggrundskulisse, er naturligvis Egon Olsen fra Olsen Banden-filmene.

Billedet bliver noget mere grynet og uskarpt, når vi taler om løsladelse i forbindelse med de ungdomssanktionsdømte. Denne sanktion idømmes godt nok unge, der har begået alvorlig personfarlig kriminalitet, ved vore domstole som et angiveligt alternativ til afsoning. Der er således ikke tale om at “serve time”/afsoning, men om et to-årigt socialpædagogisk behandlingsforløb, hvor det ikke er

Kriminalforsorgen men forskellige lukkede og åbne sociale institutioner, der effektuerer sanktionerne.

Den to-årige dom til Ungdomssanktion er fordelt på tre faser, hvor fase 1 finder sted på en af landets syv sikrede institutioner, fase 2 på en åben socialpædagogisk institution eller opholdssted. Fase 3, som skal diskuteres her, er betegnet som udslusningsfasen, hvor de unges integration til det frie samfundsliv skal finde sted. Skyhøje recidivtal taler sit klare sprog om, hvor let og ubesværet denne tredje fases udslusning af de unge

finder sted. Alene set i det lys, men også som noget sprogligt mere logisk, ville det være mere relevant at betegne Ungdomssanktionens 3. fase som indslusningsfasen. Problemet er jo ikke at sluse de unge ud i samfundet (det er kun alt for let at lade dem sejle deres egen sø på et hybelværelse med minimalt tilsyn); problemet er på en forpligtende og social ansvarlig måde at få dem hjulpet ind i samfundet. Det der med tidens sprogbrug hedder social inklusion.

Lovsjusk

Ungdomssanktionen har fra sin start været kritiseret for at være lovsjusk, politisk signalpolitik og ikke mindst en fagligt set ugenomtænkt og dysfunktionel sammenblanding af straf og behandling.

I dag foreligger der en overvældende empirisk evaluering og dokumentation, som viser, at kritikerne dengang havde ret i deres pessimistiske forudsigelser

om, at denne meget omkostningstunge behandlingssanktion ikke ville komme til at fungere. Hvad enten det er den juridiske kritik og analyse (1), den kvalitative indholdsmæssige (2) eller den mere specifikke møntet på anvendelsen af de sikrede afdelinger (3), er resultaterne med Ungdomssanktioner så elendige, at ordet “skandale” presser sig på som en samlende karakteristik.

En ny international bog om “juvenile law violators” skriver juristen Jørgen Jensen desuden, at der for Danmarks vedkommende de senere år har været tale om en klar udvikling fra en socialpolitisk velfærdstænkning i retning af repression, hvad de unge kriminelle og tiltagene overfor dem angår (4).

Fra politisk hold, bl.a. Dansk Folkeparti, har der da også været forslag om helt at droppe Ungdomssanktionen og i stedet betjene sig af mere traditionelle pønale tiltag overfor disse unge. Det har der imidlertid ikke været flertal for. Tværtimod er der netop blevet afsat 63 mio kroner ^(*) af Satspuljemidlerne til forbedring og styrkelse af Ungdomssanktionen.

ER RESULTATERNE MED UNGDOMSSANKTIONER SÅ ELENDEGE, AT ORDET “SKANDALE” PRESSER SIG PÅ SOM EN SAMLENDE KARAKTERISTIK

Hvori disse forbedringer mere konkret skal bestå, diskuteres i skrivende stund af en ekspertgruppe i Socialministeriet. Da flere forskellige evalueringer sammenstemte har peget på store svagheder og ineffektivitet, hvad især spørgsmålet om rehabilitering og behandlingseffekt

DET NATIONALE NETVÆRK AF VIRKSOMHEDSLEDERE HAR STARTET PROJEKTET HIGH:FIVE, SOM SKAL FORSØGE AT SKAFFE PRAKTIKPLADSER OG JOBS TIL UNGE KRIMINELLE

angår (hvorimod det tekniske sikkerhedsniveau i forbindelse med de sikrede afdelinger er blevet stærkt udbygget i løbet af den tid sanktionen har fungeret), er der tale om, at styrkelsen skal finde sted i forhold til alle sanktionens faser og ikke mindst koordinationen af og overgangen faserne imellem.

Inden artiklen her beskæftiger sig med de mulige forbedringer i forbindelse med de unges "løsladelse" (i velfærdsterminologi hedder dette fra gammel tid fortsat efterværn!), det jeg foretrækker at kalde indslusningsfasen til samfundet, skal nogle planer om at bruge en del af de 63 mio til at udvide det i forvejen gennem årene stærkt udvidede antal pladser på sikrede afdelinger med yderligere fem, kommenteres ultrakort. Denne udvidelse, sammen med planer om at pålægge socialpædagogerne ekstra beføjelser hvad angår personundersøgelser på de sociale institutioner, står i skarp modstrid til de konklusioner som kan træffes på baggrund af bl.a. Jørn Vestergaards forskning i Ungdomssanktionen.

For så vidt angår 3. fasen, er det angiveligt ekspertgruppen i Socialministeriets hensigt at få kommunerne til at vægte udslusning og efterværn højere end det gøres i dag. I modsætning til en yderligere fængselsgørelse af de socialpædagogiske institutioner, er ekspertgruppens ambition på vegne af udslusningsfasen af altafgørende betydning for nogle fremtidigt forbedrede behandlingsresultater. Grundlæggende er det selvfølgelig koordinering af og sammenhængen faserne imellem, der skal re-etableres og styrkes. Når det alligevel er særligt vigtigt at påpege betydningen af 3. fase, og dermed overgangen til samfundet, skyldes dette, at selv om de to foregående faser ikke har fungeret tilfredsstillende, kan en vellykket 3. fase og brobygning til samfundet rette op på dette. Hvorimod en ikke fungerende 3. fase let vil kunne tabe vellykkede 1. og 2. faser på gulvet.

Hertil kommer, at mange af disse unge er godt behandlings- og pædagogtrætte. Hvis brobygningen til samfundet, og dermed uddannelse og arbejde, gribes ordentligt an, er det her potentialt for et lavere recidivtal er placeret. En forbedring af den pædagogiske og socialfaglige indsats er påkrævet, men uanset hvilke snilde behandlingsteknikker og kognitive programmer, der trylles med, kan intet måle sig med det afgørende kvantespring fra behandlingsverdenen til samfundet udenfor. Uddannelsessamfundene og virksomhedernes sociale ansvar overfor de "løsladte" bliver således alfa og omega, hvad angår en mulig reduktion i recidivraten. Dette betyder ikke, at det socialpædagogiske personale kan påregne, at samfundet per automatik bare kan rumme disse unge. 3. fasen bør netop være defineret ved, at det socialpædagogiske personale er aktive medspillere i forhold til brobygningsfasen mellem 2. og 3. fasen. Som det f.ex. kan ses i Københavns Kommunes planer for en opkvalificering af Ungdomssanktionens 3. fase, er overskrifterne her netværksmøder, handleplaner og faste kontaktpersoner. Hvortil kan føjes de gode erfaringer, man har gjort sig i Kriminalforsorgen med en særlig mentorordning for unge straffedømte af anden etnisk oprindelse. Det, de unge fortsat har brug for i 3. fase, er voksne, professionelle personer, der kan bidrage til de unges indslusning i samfundet ved at være positive rollemøder eller mentorer for dem (5).

Brug af straffeattest

Virksomheders og butikkeders gennem årene stigende brug af straffeattester i forbindelse med ansættelse af ikke mindst ung arbejdskraft, er klart en anti-løsladelsesfaktor, som stiller sig hindrende i vejen for en positiv re-integration i samfundet.

Denne negative tendens står imidlertid heldigvis ikke alene. Således har Det Nationale Netværk af Virksomhedsledere, finansieret af Beskæftigelsesministeriet, startet projektet High:Five, som skal forsøge at skaffe praktikpladser og jobs til unge kriminelle. Ifølge Arbejdsmarkeds-

styrelsens hjemmeside har projektet siden midten af august skaffet 30 unge kriminelle i arbejde, og målet er at finde yderligere 400 job i 2007.

Projektets leder Ole Hessel er optimistisk - og utraditionelle erhvervsfolk som Zentropa-direktøren Peter Aalbæk bringes til citat på Arbejdsmarkedsstyrelsens hjemmeside med formuleringer som, at hos ham er det nærmest en fordel at have en blakket fortid. Peter Aalbæk går bedst efter skæve eksistenser, hedder det.

I forhold til et løft af Ungdomssanktionens 3. fase, kan det også være af betydning at se på de meget positive erfaringer man har gjort sig i Københavns kommune på det, der hedder Spydspidsen. Spydspidsen er et barn af "Voldspakken" i 1997 og blev via satspuljemidler etableret i 2000 som et projekt, der skulle få udsatte unge i København integreret i lokalmiljøet via praktikforløb på almindelige arbejdspladser. (se andetsteds i bladet DA's indlæg om brug af straffeattester)

**) Beløbet 63 mio udelukkende til at lappe på en i forvejen meget dyr foranstaltning som Ungdomssanktionen kan f. eks. sammenholdes med de 60 mio, der er afsat af satspuljemidlerne til social forebyggelse i samtlige landets kommuner. Eller de 5,7 mio til byfornyelse. Eller de 9,4 mio der er lagt ud i psykiatri-puljen. Summasummarum må være, at politikerne prioriterer de ungdomskriminelles ve og vel meget højt.*

1. Bl.a. Jørn Vestergaard: *A Special Youth Sanction. J. of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention. Vol. 5, pp 62-84, 2004.*

2. Lene Kofoed Rasmussen, m. fl. *Ungdomssanktionen i kvalitativ belyning. Ti unge og ni institutioner. Socialforskningsinstituttet, 2005.*

3. Lisbeth Hansen og Karen Zobbe: *Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger. Teori og Metodecentret, 2006.*

4. Jørgen Jepsen: *Juvenile Justice in Denmark: From Social Welfare to Repression. I: Eric L. Jensen og Jørgen Jepsen (eds.): Juvenile Law Violators, Human Rights, and the Development of New Juvenile Justice Systems. Hart Publishing, 2006.*

5. Annick Prieur & Lars Skov Henriksen: *Arrangerede venskaber - mentorordning for unge straffedømte af anden etnisk oprindelse. Sociologisk Laboratorium, Aalborg Universitet, 2003.*

UDDANNELSE UNDER AFSONING

KOMMENTAR AF LEA FUGLSANG

Uddannelse under afsoning har to umiddelbare fordele. Den ene er, at give fangeren noget "i bagagen", som han/hun ikke havde inden fængselstilværelsen begyndte. Den anden er, at afsoningen får et meningsfyldt indhold og ikke bare bliver et tomrum, hvor der udføres et formålsløst og underbetalt stykke arbejde på et af fængslets værksteder. Disse to hypoteser ligger bag dannelsen af Netværket for Studerende Fanger

Netværket blev startet for halvandet år siden og var i første omgang rettet mod fanger, der enten var tilknyttet eller ønskede at påbegynde en videregående uddannelse under afsoning. Tanken var, at det via sparring med en studerende udenfor skulle blive lettere og mere inspirerende at læse, mens man sidder i fængsel.

Det viste sig dog hurtigt, at en lang række HF-studerende fanger også kunne bruge Netværket. Fængslets skoler udbyder kun enkelte HF-fag hvert år og ønsker man at tage andre fag, bliver det som selvstuderende. Nogle får lov til at være selvstuderende i stedet for at arbejde, men mange er selvstuderende om aftenen, efter de har arbejdet på en af fængslets arbejdspladser.

Motivation

Blandt de studerende fanger, vi har, eller har haft, kontakt til er kun en fællesnævner: motivation. Studerende fanger er lige så alsidig en gruppe som andre studeren-

de. Når det kommer til emner som alder, interesser, drømme, menneskesyn, hvordan man forholder sig til sin straf og de andre indsatte, så er det tydeligt at en fange ikke bare er en fange.

Når vi andre socialiserer på vores studie, så er vi lige så forskellige, men har studiet til fælles som udgangspunkt for vores sociale omgang: Hvad interesserer vi os for i uddannelsen, hvad er vores drømmejob, hvordan får vi økonomien til at hænge sammen som studerende osv. Men fordi der er så få studerende fanger, opnår de ikke denne fællesskabsfølelse på baggrund af det at være studerende. I fængslet er fællesnævneren, at man har

overtrådt samfundets regler og mange gange bliver det så udgangspunktet for, hvordan man socialiserer.

Men det kræver en høj grad af motivation f.eks. at læse matematik på HF B-niveau som selvstuderende og denne kampgejst ser vi hos alle de fanger, der studerer. Det er almen kendt, at blandt andet koncentrationsevnen hos mange knækkes af et fængselsophold.

De monotone hverdage og det at være indespærret med folk, som du ikke selv har valgt, er ikke just inspirerende for et uddannelsesforløb. Det er derfor som regel fanger med et psykisk overskud og mange gange med et vist bagland, der finder energien til at gå i gang med og gennemføre evt. et selvstudie under afsoning. De rammer, som fængslet stiller for et studiemiljø, er af væsentlig betydning for, hvilken form for støtte og motivation den enkelte fange har til at udanne sig.

Vi oplever altid en enorm åbenhed hos de studerende fanger. De fortæller

**HELT KONKRET
FORSØGER VI I
ØJEBLIKKET AT FINDE
FREM TIL FLERE
STUDERENDE FANGER
VIA EN FOLDER, DER
INFORMERER OM, HVAD VI
KAN HJÆLPE MED**

AFTALEN MED VRIDSLØSE ER, AT NÅR DE HAR EN FORESPØRGSEL FRA EN STUDERENDE FANGE, SOM DE IKKE SELV HAR KAPACITET TIL AT IMØDEKOMME, SÅ KONTAKTER DE OS

ofte åbent om, hvad de sidder inde for, hvad de synes er svært ved at sidde i fængsel og de viser hvis de har en dårlig dag. Hvis samarbejdet mellem Netværket og den enkelte fange kan fungere som en forbindelse til "virkeligheden" udenfor fængslet, virker det som om, at det er lettere at tro på, at det er muligt at fortsætte en uddannelse efter endt afsoning. Vi vil gerne medvirke til at denne tro på egne evner stimuleres.

Kontakt - hvordan?

Helt konkret forsøger vi i øjeblikket at finde frem til flere studerende fanger via en folder, der informerer om, hvad vi kan hjælpe med. Vi har flere sparringspartnere, der står klar, men har svært ved at finde frem til fangerne. Vi kan i første omgang oplyse om vores eksistens, men distributionen af vores folder indenfor murene afhænger af velvilligheden hos dem, der modtager den. Indtil videre har Netværket mødt en overraskende imødekomment hos det personale, vi har været i kontakt med. Fængselsbetjente har vi ikke haft noget med at gøre og da de er den dominerende personalegruppe i fængslet, er det ikke ligegyldigt, hvad de mener om, at fanger tager en uddannelse. Men vores erfaringer med dem er sparsomme. Blandt andet derfor vurderer vi, at det er via fængselskolerne og fællestalsmænd, at folderen kan blive bedst videregivet til interesserede fanger.

Vridsløselille Statsfængsel er det fængsel, hvor vi har haft mest at gøre med ansatte og her er det i form af skolen, som vi har et velfungerende samarbejde med. De har fra starten set os som en mulighed for at supplere deres egne ressourcer. Vi har fået en unik ordning i stand med Vridsløse, så vi kan sende fri-

villige studerende ind og hjælpe de indsatte i skoletiden.

Dette har flere fordele: vi kan hjælpe mere end én ad gangen, vi kan sidde med studiematerialet foran os, hvilket ikke er tilladt, når vi mødes med studerende fanger under almindelige besøgsvilkår. Og sidst men ikke mindst skal fangerne ikke bruge deres besøgsstilladelser på at få hjælp til studiet, men kan bruge den på familie og venner, som det er meningen.

Aftalen med Vridsløse er, at når de har en forespørgsel fra en studerende fange, som de ikke selv har kapacitet til at imødekomme, så kontakter de os. Der-

VI HÅBER DERFOR MEGET, AT ANDRE KUNNE FÅ LYST TIL AT STARTE ET LIGNENDE NETVÆRK FOR EKSEMPEL I ÅRHUS-OMRÅDET. VI STÅR SELVFØLGELIG TIL RÅDIGHED MED RÅD OG IDEER

efter finder vi hurtigst muligt en frivillig, studerende sparringspartner i vores database eller ved at opsøge studerende på diverse uddannelsesinstitutioner.

Samarbejde med forsorgen

I øjeblikket forhandler vi med Kriminalforsorgen om at den samarbejdsmodel, som vi har med Vridsløse, kan blive "blåstemplet" af Forsorgen. Hvis fængselskolerne har en model, de ved er godkendt af Forsorgen, må der relativt enkelt kunne laves lignende samarbejder med andre fængsler. Modellen indebærer blandt andet, at fængslet betaler vores transport frem og tilbage. Det er vigtigt at understrege, at det også i denne sammenhæng betyder meget, hvilke personer der sidder på hvilke poster. Vores arbejde afhænger på ingen måde af, hvad Forsorgen synes om det. Men det er klart, at

det er lettere at få adgang til f.eks. skolerne, hvis de synes om ideen. Men hvor det ikke kan lade sig gøre, kan vi hjælpe de studerende fanger ad andre kanaler, som f.eks. brevkorrespondance, almindelige besøg, mødes på uddannelsesstederne osv.

Skepsis

Det eneste sted vi indtil videre har mødt skepsis og direkte advarsler mod vores arbejde, var fra en skolelærer i et Københavns fængsel, som jeg som initiativtager var i kontakt med meget tidligt i forløbet. Hun mente, at "det er et farligt område" og hun advarede mig direkte mod en af de fanger vi havde sparring med. Og rockerne skulle vi helt glemme! Heldigvis var 5-6 andre personer med forskellige erfaringer fra fængslerne meget begejstrede for ideen, så den blev ikke skrinlagt

pga. den enlige svale.

Det er klart, at dem vi snakker med fra forskellige instanser har forskellige erfaringer. Men det er mit klare indtryk, at det først og fremmest handler om, hvordan den enkelte betragter fanger, som mennesker. Netop derfor vil vores samarbejde med de forskellige systemer afhænge meget af, hvilke personer vi har kontakt til. Men den grundlæggende ide om at hjælpe studerende fanger ændres, der ikke ved så længe der er kræfter til at fortsætte.

Måske udbredes til hele landet

Oprindeligt var det intentionen at netværket skulle dække hele landet. Men det har vist sig, at personlig kontakt mellem den studerende fange og sparringspartnere er helt central. Derfor koncentrerer vi os i dag primært om de sjællandske

fængsler.

Netværket har ingen økonomiske midler, så dels finder vi frivillige til databasen via mund-til-øre-metoden og via vores folder som distribueres via håndkraft; dels kan vi ikke dække rejseudgifter og portoudgifter for de frivillige, så derfor er det simpelt hen ikke muligt at hjælpe fanger i hele landet. Desuden er det en dårlig udnyttelse af ressourcerne, hvis en sparringspartner skal bruge 3 timers transport hver vej. Vi håber derfor meget, at andre kunne få lyst til at starte et lignende netværk f.eks. i Århus-området. Vi står selvfølgelig til rådighed med råd og ideer.

*Ønsker du at vide mere, er du velkomne til at kontakte os på:
studerendefanger@hotmail.com.*

Foto af Jørgen Wolek / www.foto-arkiv.dk

Bemærkninger til uddannelse under afsoning

Straffuldbyrdelseskontoret finder initiativet fra netværket for studerende fanger meget positivt.

Der er ingen tvivl om, at den faglige støtte, de selvstuderende indsatte kan modtage, kan medvirke til, at den enkelte fastholdes i og gennemfører en uddannelse under de særlige - ofte vanskelige - vilkår, selvstuderende indsatte generelt har under en afsoning.

Den praksis, der har udviklet sig på Statsfængslet i Vridsløselille, hvor de selvstuderende modtager støtteundervisningen i skolens lokaler, og hvor fængslet

betaler transportudgifterne for "læreren", kan straffuldbyrdelseskontoret anbefale udbredes til også at gælde for andre interesserede fængsler på Sjælland.

Det er vigtigt for straffuldbyrdelseskontoret at understrege, at "læreren" alene forholder sig til at give faglig støtte/sparring og ikke involverer sig i den indsatte sagsbehandling.

Det er vigtigt, at et eventuelt indledende samarbejde mellem netværket og et fængsel sker via fængslets ledelse, som i praksis formentlig vil bede fængselsskolens daglige leder om nærmere at

informere "læreren" om fx tavshedspligt og reglerne for omgang med indsatte. Det er ligeledes en forudsætning, at "læreren" forinden et eventuelt samarbejde trækkes i Kriminalregistret.

KRIMINALFORSORGENS KIG PÅ UDDANNELSE

KOMMENTAR AF VICEDIREKTØR ANNETTE ESDORF,
DIREKTORATET FOR KRIMINALFORSORGEN

”Retspolitik” har bedt mig om en kommentar til weekendavisens artikel “For hvis skyld” bragt 20. oktober 2006, om en kvindelig langtidsafsoners oplevelse af at studere under afsoningen.

Jeg har naturligvis ikke mulighed for at kommentere den konkrete sag, artiklen handler om, da oplysninger om konkrete afsoningssager er undergivet tavshedspligt. Jeg kan derfor ikke komme ind på de sikkerhedsmæssige aspekter, som ifølge artiklen er begrundelsen for, at den indsatte bliver begrænset i sine muligheder for at gennemføre studierne.

Derimod vil jeg gerne give en kommentar til de generelle problemstillinger,

EN KLIENTUNDERSØGELSE VISTE, AT OVER EN TREDJEDEL AF DE INDSATTE END IKKE HAVDE AFSLUTTET FOLKESKO- LENS 9. KLASSE

som artiklen rejser om uddannelse som led i resocialisering af dømte.

Uddannelse

Kriminalforsorgen og fængslerne er generelt meget positive over for, at indsatte bruger afsoningen til at uddanne sig, og der gøres en stor indsats for at motivere de indsatte hertil. For alle indsatte med ikke helt korte straffe skal der hurtigt efter indsættelsen udarbejdes en plan for afsoningen og tiden derefter – en handleplan. I forbindelse med planen skal den indsatte vejledes om mulighederne for at

gennemgå undervisning eller uddannelse under afsoningen for at afhjælpe manglende skolekundskaber eller mangel på

KRIMINALFORSORGEN ER VED AT FORBEREDE EN KORTLÆGNING AF DE INDSATTE S UDDANNELSES- OG ARBEJDSMÆSSIGE BAGGRUNDE OG DERES ØNSKER OM FREMTIDIGE UDDANNELSESTILBUD

erhvervsmæssig eller anden uddannelse. Der skal så vidt muligt tages hensyn til den indsatte eget ønske og til den indsatte muligheder for at opnå uddannelse uden for fængslet.

Det er de færreste indsatte, som under afsoningen gennemgår videregående uddannelser på et universitet eller lignende, som den indsatte, artiklen handler om. Det skyldes imidlertid ikke modvilje hos fængslerne. En af grundene er, at kun en meget lille del af de indsatte afsoner så lange straffe, at det er relevant. To tredjedele af alle ubetingede fængselsstraffe er således på 3 måneder eller mindre, og kun 1/10 er på 1 år eller mere.

En anden væsentlig grund er, at langt de fleste indsatte i fængslerne har en meget begrænset skoleuddannelse. En klientundersøgelse (Britta Kyvsgaard, 1999) viste således, at over en tredjedel af de indsatte end ikke havde afsluttet folkeskolens 9. klasse. To tredjedel af de indsatte havde maksimalt en 9. klasse som højeste almene uddannelse, og kun

4 % havde en HF- eller studentereksamen.

Der er derfor gode grunde til, at Kriminalforsorgen har prioriteret at tilbyde almen og forberedende voksenundervisning (AVU og FVU), AMU-kurser og forskellige, ret kortvarige kognitive undervisningsprogrammer i fængslerne. Det er nemlig dér, langt det største behov er. Og det er ikke udtryk for, at ”der mangler en uddannelseskultur i fængslerne”, som det siges i artiklen.

Pc'ere til Indsatte

Indsatte med lange straffe (over 5 år) vil normalt påbegynde afsoning i et lukket fængsel. Her må der nødvendigvis af sikkerhedsmæssige grunde være nogle begrænsninger i fx adgangen til at anvende computer, internet og andet teknisk udstyr, hvilket naturligvis vil være en belastning, hvis man følger et videregående studium. Der er også nogle politisk bestemte begrænsninger for,

CANADAS FØDERALE FÆNGSELSSYSTEM HAR ET LAVERE RECIDIV END DANMARK. DERIMOD ER RECIDIVET FOR LØSLADTE FRA PROVINERNES FÆNGSLER, SOM HAR AN- SVAR FOR ALLE DØMTE MED STRAFFE PÅ UNDER TO ÅR, HØJERE END RECI- DIVET FRA FÆNGSLERNE I DANMARK.

hvornår man kan få tilladelse til udgang for at følge forelæsninger uden for fængslet. Derfor må studierne typisk starte som selvstudium, indtil der kan ske overførsel til et åbent fængsel eller en pension. Herfra vil man derimod ofte kunne få tilladelse til "frigang", så man kan følge forelæsninger mv. på uddannelsesstedet i den sidste del af afsoningen. Der er dagligt ca. 100 indsatte på frigang fra fængslerne, typisk for at følge undervisning på uddannelsesinstitutioner udenfor.

Kriminalforsorgen finder det meget positivt, at nogle studerende har etableret et netværk for studerende fanger. Der er ingen tvivl om, at den faglige støtte, det kan give de selvstuderende indsatte, vil medvirke til at lette deres – ofte vanskelige – vilkår under en afsoning, og dermed være med til at fastholde dem i studierne. Det er også glædeligt at læse i artiklen, at Københavns Universitet har været fleksible, så uddannelsen har kunnet tilpasses de særlige vilkår, der gælder for en afsoner.

Recidiv

Da kommentaren skal bruges i et temanummer om rehabilitering, vil jeg, ligesom artiklen, slutte af med noget generelt om behandling af indsatte og om recidiv. På linie med Canada har vi herhjemme siden "behandlingstankens fald" i begyndelsen af 70'erne haft en årrække, hvor det nærmest var tabu at tilbyde de indsatte behandling. Siden midten af 90'erne har vi imidlertid – i takt med at vi har fået flere og flere indsatte med alvorlige misbrugs- og adfærdsproblemer – opbygget et omfattende katalog af over 40 behandlingsprogrammer, der tilbydes de indsatte i fængslerne.

Sammen med undervisning er behandling noget, der kan være med til at forebygge, at de indsatte kommer tilbage med ny kriminalitet. Det er rigtigt, at Canadas føderale fængselssystem har et lavere recidiv end Danmark. Derimod er recidivet for løsladte fra provinsernes fængsler, som har ansvar for alle dømte med

straffe på under to år, højere end recidivet fra fængslerne i Danmark. Og i sammenligning med europæiske lande ligger Danmark relativt lavt med hensyn til recidiv.

Uanset dette kan jeg da kun støtte forslaget i Peter Koudals rapport om at gå videre med undersøgelser og forskning inden for fængselsundervisningen, både for at optimere undervisningsudbudet og for at afdække, hvordan fængselsundervisningen kan bidrage til et lave-

re recidiv. Aktuelt er Kriminalforsorgen ved at forberede en større kortlægning af de indsattes uddannelses- og arbejdsmæssige baggrunde og deres ønsker om fremtidige uddannelsesstilbud. Dette materiale skal bruges til at evaluere den eksisterende og planlægge den fremtidige udvikling af fængselsundervisningen. Kortlægningen indgår i en fælles nordisk undersøgelse, som er støttet af midler fra Nordisk Ministerråd, og som forventes afsluttet i efteråret 2008.

BEDRE SAMARBEJDE

AF MARIE LOUISE JØRGENSEN

Den 1. januar 2006 startede Kriminalforsorgen sammen med Arbejdsmarkedsstyrelsen (Beskæftigelsesministeriet) og Socialministeriet et nyt projekt om bedre sagsbehandling. Det går ud på at styrke samarbejdet mellem Kriminalforsorgen, sociale myndigheder samt arbejdsmarkedsparter og andre relevante aktører i forbindelse med udslusning af indsatte.

Projektet ledes af Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte i Esbjerg. Formålet er at støtte fængsler, KiF-afdelinger og relevante myndigheder i at leve op til de nye forpligtelser i forhold til koordinerede handleplaner. Hertil kommer, at man også skal:

- Udvikle procedurer/rutiner for samarbejde og koordinering
- Beskrive metoder til god sagsbehandling ved løsladelse
- Definere målepunkter for den gode løsladelse
- Udarbejde en praksisorienteret pjece for god sagsbehandling ved løsladelse
- Formidle projektets resultater gennem undervisning, temadage mv

Projektet sker som opfølgning på undersøgelsen "Kriminalforsorgens og de sociale myndigheders samarbejde - om udmøntningen af De Vejledende Retningslinjer for samarbejdet mellem Kriminalforsorgens institutioner og afdelinger og de sociale myndigheder", der udkom i maj 2003.

Projektet er treårigt og består af tre

konkrete udviklingsprojekter, der skal udvikles i tre regioner. Hvert enkelt udviklingsprojekt kobles til et fængsel. Herudover deltager KiF, aktører fra arbejdsmarkedsområdet, de sociale myndigheder samt eventuelt andre relevante instanser såsom misbrugscentre.

Man forsøger, at få de kommuner, hvori der ligger fængsler, til at deltage. Men for at sikre en bred erfaringsindhentning ønsker man også, at både små og store kommuner skal deltage. I projektperioden vil man udveksle erfaringer projekterne imellem.

I det første år afholder grupperne møder og fastlægger en køreplan for et optimalt samarbejde. Målet er at skabe sammenhæng i indsatsen ved overgangen fra fængsel til frihed. I det andet år - samtidig med at kommunalreformen træder i kraft - vil hver af regionerne følge denne køreplan for udvalgte sagsforløb. Tredje år bruges til erfaringsopsamling og videreformidling samt forankring af projektets resultater.

“MÅLET MED DEN NYE SAMARBEJDSMODEL ER JO NETOP AT SÆTTE IND FRA DAG ÉT OG BRUGE AFSONINGEN MÅLRETTET TIL AT GIVE DE UNGE NOGLE KOMPETENCER, SÅ DE KAN SKABE SIG ET LIV UDEN KRIMINALITET. EN TIDLIG INDSATS OVER FOR DENNE GRUPPE ER AFGØRENDE, OG JEG SER DERFOR FREM TIL PROJEKTET OG DE ERFARINGER, MAN GØR SIG”

JUSTITSMINISTER LENE ESPERSEN

VOLLSMOSEPROJEKTET

**Pressemeddelelsen udsendt af Kriminalforsorgen den 17. maj.
Styrket indsats over for den hårde kerne af kriminelle unge**

Nyt samarbejdsprojekt i Odense fokuserer på bedre udslusning fra fængslet. Kriminelle unge fra Odense får nu styrket mulighed for at bruge deres fængselsophold til at forbedre deres kompetencer og dermed øge deres mulighed for at få et liv uden kriminalitet. Som et led i et nyt projekt får de unge kriminelle fra starten af deres fængselsophold en mentor, der målrettet vil hjælpe dem med uddannelse eller arbejde. Formålet er, at de unge allerede fra begyndelsen af deres afsoning finder ud af, hvad de kan og kommer i gang med at udbygge deres evner. Ideen er, at fængselsopholdet på den måde kan hjælpe med at skabe kompetencer og på længere sigt vil føre til uddannelse og arbejde til de unge frem for øget kriminalitet. Målgruppen for projektet er i første omgang den hårde kerne af kriminelle unge i Odense. For at sikre effekten af projektet vil Odense kommune, Kriminalforsorgen og Integrationsministeriet arbejde tæt sammen om at løse opgaven. Formålet er at udvikle en ideel samarbejdsmodel mellem de tre myndigheder, så man allerede tidligt i afsoningsforløbet får udarbejdet en fælles plan for indholdet af både afsoningstiden og den efterfølgende løsladelse og integration i samfundet. Projektet er allerede i fuld gang og i løbet af i år skal samarbejdsmodellen gerne være færdigudviklet. Håbet er, at en koordineret og langsigtet indsats kan hjælpe til, at de unge får skabt et liv uden kriminalitet. Integrationsminister Rikke Hvilshøj siger: "De unge får et tilbud, som bliver meget svært at sige nej til - mulighed for at komme i gang med en uddannelse og på længere sigt undgå lange fængselsophold. Det er fornuftigt at begynde udslusningen af de unge allerede mens de afsoner, og med en personlig mentor får de den opbakning, de i mange tilfælde har manglet hjemmefra." Justitsminister Lene Espersen siger: "Jeg synes, det er meget positivt, at Kriminalforsorgen og Odense kommune nu er gået sammen om at styrke indsatsen overfor gruppen af unge kriminelle, der gentagne gange har begået hård kriminalitet. Målet med den nye samarbejdsmodel er jo netop at sætte ind fra dag ét og bruge afsoningen målrettet til at give de unge nogle kompetencer, så de kan skabe sig et liv uden kriminalitet. En tidlig indsats over for denne gruppe er afgørende, og jeg ser derfor frem til projektet og de erfaringer, man gør sig". Rådmand Erik Simonsen, Social- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, Odense Kommune siger: "Odense Kommune er meget glad for samarbejdet, så der på et tidligt tidspunkt kan tilrettelægges en indsats over for gruppen af kriminelt belastede unge i Odense. Endvidere er det positivt, at Integrationsministeriet er med til at støtte projektet med økonomiske midler".

HVORDAN STRAFFER VI, SÅ DER IKKE SKER RECIDIV?

ANNE BAASTRUP, MF
RETSPOLITISK ORDFØRER FOR SF

Argumentet for samfundstjeneste er især, at det har vist sig, at antallet af mennesker, der falder tilbage i kriminalitet er mærkbart mindre end ved andre strafforme.

Det skyldes i et vist omfang, at der sker en vis frasortering via personundersøgelserne, men der er næppe tvivl om, at det også skyldes at afsonerne via samfundstjeneste kommer i kontakt med almindelige mennesker, og her lærer at livet kan og skal leves uden kriminalitet.

Det undrer mig, at netop det sidste argument ikke afprøves i videre omfang i andre afsoningssammenhænge.

Jeg har et par gange været på besøg på pensionen i Skejby, og der har jeg i høj grad oplevet værdien af, at almindelige mennesker deltager i hverdagen sammen med kriminelle.

På Skejby er der 16 afsonere og 10 almindelige unge, hvis afgørende adgangskriterium er at de er ustraffede. For begge grupper gælder det endvidere, at de skal turde tage et ansvar for sig selv og for fællesskabet, turde være åbne og sige deres mening.

Disse 26 mennesker skal have en hverdag til at gå med arbejde/uddannelse, for nogle afsonernes vedkommende på pensionen, i et samarbejde med kun 10 ansatte.

Det fremtræder som et skønmaleri, når jeg påstår at det virker helt utroligt med de resultater, man opnår på Skejby.

Som besøgende deltog jeg i et beboermøde, og efter mødet var jeg stadig lidt usikker på, hvem der var hvem.

Da jeg er retspolitisk ordfører, og altid stilles overfor lov og orden - partiernes krav om "rigtig" straf, spurgte jeg naturligvis til hvor straffeelementet lå i denne afsoningsform.

**STOR VAR MIN OVERRASKELSE,
DA JEG ERFAREDE AT FLERE MENTE DET
VAR HÅRDERE AT AFSONE PÅ SKEJBY END
I ET ALMINDELIGT FÆNGSEL.**

**FOR PÅ SKEJBY KUNNE MAN IKKE BARE
GEMME SIG. EN AF AFSONERNE GIK TIL
SAMTALER HOS EN PSYKIATER EN GANG
OM UGEN, OG NÅR HAN KOM HJEM
VAR HAN NEDTRYKT OG VIL HELST IKKE
TALE MED NOGEN**

Stor var min overraskelse, da jeg erfarede at flere mente det var hårdere at afsoner på Skejby end i et almindeligt åbent eller lukket fængsel. For på Skejby kunne man ikke bare gemme sig.

En af afsonerne gik til samtaler hos en psykiater en gang om ugen, og når han kom hjem var han nedtrykt og vil helst ikke tale med nogen - men det fik han ikke lov til ret lang tid. Det blev krævet at han åbnede sig over for sin gruppe, og det gav han selv udtryk for var ganske hårdt. Samtidig lagde han ikke

skjul på, at det var denne forpligtethed, der fik ham videre. Samtalerne med psykiateren ville ikke være nok, hvis han skulle ændre adfærd efter sin kontakt med kriminalforsorgen.

Som en anden udtrykte det: "I et almindeligt fængsel kan du jo bare gemme dig under en maske. Det berører dig ikke hvad de andre siger og mener - du er jo ikke ansvarlig for helheden."

Hjemkommen fra dette opløftende

besøg, hvor samfundet billigt - meget billigt - kan sikre afsoningsforhold, der tilsyneladende fører til det, vi alle ønsker: lavt recidiv, må jeg derfor spørge, hvorfor har vi ikke flere af disse typer pensioner.

Hvorfor er det ikke et krav fra kriminalforsorgen, at de gode erfaringer pensionen Skejby har haft gennem mange år er blevet kopieret

af andre pensioner?

Hvorfor skal vi bruge så relativt mange penge på at gennemføre afsoning i traditionelle fængsler, når andet tilsyneladende er bedre og billigere?

Naturligvis er jeg helt på det rene med, at denne afsoningsform ikke dur til alle, men med de forskellige mennesker, der afsoner på Skejby for tiden er jeg sikker på, at vi sagtens kunne 10-doble det tilbud, og der ville stadig være interesser.

Isolationsgruppens brev til Folketingets Retsudvalg

Dansk Retspolitisk Forenings isolationsgruppe har gennem mange, mange år presset på for at begrænse brugen af isolationsfængsling og adskillige gange henvendt sig til Retsudvalget. Resultaterne er kommet, men der er stadig brug for et vedholdende pres, som i gruppens seneste henvendelse. Gruppen har sidste år lavet et temanummer om isolationsfængsling, som du kan få ved at henvende dig til Jens Lyhne på jenslyhne@retspolitik.dk

30. november 2006
Folketingets Retsudvalg
Christiansborg
1218 København K

Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven (varetægtsfængsling i isolation) (2006/1 LFS 44)

Isolationsgruppen under Dansk Retspolitisk Forening har med glæde bemærket at justitsministeren med sit lovforslag af 25. oktober 2006, indeholdende reduktion i perioderne, har erkendt skadevirkninger af isolationsfængsling.

Isolationsgruppen henstiller derfor til ministeren – enten helt at udelukke isolation af unge under atten år – eller i det mindste at reducere perioden til maksimum otte dage.

I håb om at lovforslaget kun er første skridt til fuldstændig afskaffelse af denne særlige skandinaviske model af isolation, henviser vi til isolationsgruppens forslag af 27. oktober 2005 til strafferetsplejeudvalget om "Effektiv delvis isolation som alternativ til total isolation", således som beskrevet i medfølgende temanummer af 23. årgang nr. 4 af "Retspolitik" sd. 6-7.

Isolationsgruppen anmoder hermed om foretræde for udvalget inden betænkning om dette lovforslag skrives.

Med venlig hilsen
Dansk Retspolitisk Forening
Isolationsgruppen

Cand.psych. Ida Koch, advokat Manfred.W. Petersen, professor dr.med. Bent Sørensen, koordinator Henning Glahn.

TIL STRAFS LIDELSE

Hvordan har straffesystemet udviklet sig, og hvorledes er straffebegrebet blevet tolket gennem tiderne? Og hvad skulle vi måske gøre i stedet for? Det har Beth Grothe Nielsen skrevet en meget veloplagt, ja til tider ganske vittig, spændende og sprogligt meget lettilgængelig bog om, mener Leif Hermann

BOGANMELDELSE AF LEIF HERMANN

I svundne tider indledtes anklageskrifter i danske straffesager med følgende standardformular:

”NN sættes under tiltale til strafs lidelse...”

Det står der ikke mere. Beklageligvis kunne man sige, fordi denne ganske vist noget forældede sprogbrug helt præcist angiver, hvad meningen med straffen er i dag. Misdæderen skal påføres en lidelse, hvad enten denne lidelse så består i et formuetab eller et fysisk eller psykisk ubehag eller det, der er værre. Hvorfor er det sådan?

Hvordan har straffesystemet udviklet sig, og hvorledes er straffebegrebet blevet tolket gennem tiderne? Og hvad skulle vi måske gøre i stedet for?

Det har Beth Grothe Nielsen skrevet en meget veloplagt, ja til tider ganske vittig, spændende og sprogligt meget lettilgængelig bog om.

Nul tolerance

Bogens aktualitet er ubestridelig. Over næsten hele det politiske spektrum har der bredt sig en lov og orden filosofi, der typisk sammenfattes i ordene nul tolerance, kontant, følelig og hurtig afregning. Væk er fordums eftertænksomhed og vilje til at se forbrydelsen som et element i en samfundsmæssig kontekst, hvor individer færdes med fejl og brister, men også med gode sider. I dag skal der

vises handlekraft, og handlekraftig er man kun, når man stiller krav om strengere (fængsels)straffe. Hvis der skal leveres begrundelser for denne ”tough on crime”-politik, henvises typisk til befolkningens retsfølelse og gerningsmandens offer.

Forfatteren går i en sympatisk spørgende stil løs på holdbarheden i denne politik. Gennem mange eksempler peger hun på, at retsfølelsen, når den holdes op i mod et rigtigt levende individ, der har forbrudt sig, ændrer sig og nuanceres. Ligeledes er det tilfældet, når offerhensynet analyseres. Det er ikke så enkelt, selvom politikere gerne udpeger gamle hjælpeløse damer som ofre for skurkagtige ransmænd, når argumenterne for strengere straffe skal på bordet. Der er næppe mange retspolitikere, der ved, at den norske kriminolog Nils Christie engang med svidende ironi har konstrueret et idealoffer, der til forveksling ligner Dansk Folkepartis ”gamle damer-argument”. Beth Grothe Nielsen fortæller og så denne historie som led i sin begrundelse for at sætte tyngden i offerargumentet ind i et realistisk perspektiv.

Hun påviser videre med udgangspunkt i Nils Christies gamle krav om en moraldebat som grundlag for tildeling af straf, at forskydelsen af fokus fra individ til handling logisk fører til ubegrænset brug af lidelse (pine) og dermed også en løbende strafskærpelse.

Restorative Justice

Som modstilling til det aktuelle billedes dokumentation af meningsløsheden i den politiske straffediskussion, får vi en gennemgang og eksemplificering af begrebet ”restorative justice” altså en genopretning som mål frem for gengældelse. En sådan fremgangsmåde, der i mangt og meget minder om den konfliktrådsbehandling, der har så svært ved at trænge igennem den herskende gengældelsestankegang, er måske, som det har været tilfældet i Canada, en vej ud af moradset. Man kunne i det mindste gøre forsøget. Måske kan det nytte.

Bogen handler naturligvis om meget meget mere. Bl.a. en glimrende historisk gennemgang af straffesystemet, men væsentligst er forfatterens evne til at konfrontere sin omverden med en stringent tvivl om meningen med nutidens kriminalpolitik. Det er stærkt tiltrængt.

Bogen bør få en stor udbredelse ikke blot blandt retspolitikere på Christiansborg, men også på bladhusenes kriminalredaktioner og i den almindelige befolkning, der dermed vil få et solidt grundlag til at stå i mod med, når denne verdens skrappe herrer og damer råber på strengere straffe og flere fængselspladser.

Beth Grothe Nielsen: Straf – Hvad ellers? 182 sider. Tiderne Skifter 2006.

ANTI-TERRORPAKKENS STRAFFERETLIGE GRUNDLAG ER EN SUMP

AF JØRN VESTERGAARD, LIC.JUR.
DOCENT I STRAFFERET
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Med den nye anti-terrorpakke er der skabt en unødigt vidtgående og uklar udvidelse af bestemmelserne om terrorisme og handlinger, der grænser op dertil. Begrundelsen herfor er nogle internationale forpligtelser, der imidlertid ikke er reelle.

Straffelovens regler om terror fastlægger ikke blot det strafbares område, men hele det grundlag, som al anden lovgivning om bekæmpelse af terror hviler på. Straffeloven er forankringspunkt for en række andre regler, der er afgørende for arten og rækkevidden af de særlige beføjelser, som forskellige myndigheder har i relation til sager med berøring til de såkaldte

statsforbrydelser i lovens kapitler 12 og 13. Det er her, man finder både § 114 om egentlige terrorhandling og bestemmelser, der gør det strafbart at "fremme" terror.

Den nu gennemførte anti-terrorpakke udvider på en meget diffus måde kriminaliseringen. Ændringerne indebærer derfor ikke alene omlægninger af procedurer og kompetenceplaceringer i retsplejen mv. Alle disse beføjelsers anvendelsesområde er blevet væsentligt udvidet i kraft af, at straffeloven nu dækker et bredere felt. Lovændringen indebærer derfor ikke alene lettere adgang til domfældelse, men – mindst lige så væsentligt – lettere adgang til foreløbige skridt i forbindelse med efterforskning, overvågning etc.

Som begrundelse for den strafferetlige del af lovforslaget blev der henvist til et ønske om at tiltræde en ny konvention, som Europarådet oprettede i maj 2005. Denne forpligter bl.a. til kriminalisering af tilskyndelse/ rekruttering/ oplæring til "terrorismen". Konventionens opbygning har imidlertid skabt usikkerhed om, hvad kriminaliseringspligten egentlig går ud på. Reelt nødvendiggør konventionen ikke fuldt ud de foretagne udvidelser.

Ved udarbejdelsen af den europæiske konvention lykkes det ikke at opnå enighed om en generel definition af terrorisme. Konventionsteksten kom alene til at indeholde en tom rammebestemmelse om såkaldte terrorist offences. Sådan nogen finder man ved at slå op i en række gamle konventioner, der opregnes i et bilag til den nye konvention.

De gamle konventioner handler både om egentlige terrorhandling og om andre mere eller mindre voldelige forhold, uden at der er forudsat et bestemt formål, motiv eller forsæt med hensyn til at skræmme en befolkning, true en regering etc., sådan som et terrorforsæt efter § 114 kræver. De vedrører sikkerheden for diplomater, luftfart, søfart, kernekraftanlæg og platforme på kontinentalsoklen. Hertil kommer bekæmpelse af gidseltagning, terrorbombning og terrorfinansiering.

De ti særskilte konventioner i bilaget til den nye konvention er bl.a. blevet skabt for at bekæmpe terrorisme, men de omfatter også forhold, der ikke kan betegnes som terrorhandling. Dette er således tilfældet med konventionen fra 1970 om flykapring. Formålet med kon-

ventionen er at bekæmpe sådanne handlinger, uanset om de har et terroristisk motiv eller ej: "Take me to Miami," som den cubanske flykaprer sagde til luftkap-tajnen.

Da man ikke i FN har kunnet enes om en definition af terrorisme har man brugt en pølseskive-metode. I separate konventioner har man fokuseret på bestemte typer af handlinger, som nogen gange, men ikke altid, har et terroristisk motiv. Dette kommer bl.a. til udtryk i konventionen fra 1979 om gidseltagning, der defineres som tilfangetagelse eller tilbageholdelse af en person med henblik på under trussel om at dræbe, legemsbeskadige eller fortsat frihedsberøvelse af gidslet "at tvinge en tredje part, dvs. en stat, en international intergouvernemental organisation, en fysisk eller juridisk person eller en gruppe personer til at foretage eller undlade at foretage nogen handling som en udtrykkeligt eller stiltiende betingelse for frigivelsen af gidslet". Pengeafpresning er ikke altid båret af et mere eller mindre ædelt politisk motiv, men kan have sin rod i helt private vindingsmotiver, der ikke uden videre sætter nationens sikkerhed på spil.

I de nye regler indgår der en ordrig og ulæselig bestemmelse, en ny § 114 a, der opremser de omtalte, globale konventioner. Den

handler om strafforhøjelse for forhold, der er omfattet af konventionerne uden at være egentlige terrorhandlinger.

Selv om § 114 a handler om strafforhøjelse skal man ikke tro, at den ikke har betydning for, hvad der er strafbart, og dermed hvad der udløser beføjelser for forskellige myndigheder. Paragraffen udgør nemlig et nyt anknætningspunkt for andre bestemmelser, nemlig de samtidig indførte paragraffer om hvervning og op-

læring til terrorisme mv., en bestemmelse om støtte og finansiering, en særlig og meget vidtgående medvirkensregel samt en eksisterende bestemmelse om offentlig tilskyndelse eller billigelse af forhold omfattet af kapitlerne 12 eller 13.

"OG FOR SÅ VIDT PARAGRAFFENS SAMTLIGE UDTRYK OGSÅ KAN RAMME DEN GANSKE ABSTRAKTE RETFÆRDIGGØRELSE OG FORHERLIGELSE AF FORBRYDELSER ELLER FORBRYDERE - FORTIDIGE ELLER FREMTIDIGE - VIL EN SÅ VIDTGÅENDE BESTEMMELSE MEDFØRE FARE FOR BETÆNKELIGE INDGREB I YTRINGSFRIHEDEN OG ÅBNE DØREN FOR VILKÅRLIG FORFØLGELSE" (CARL TORP, 1917)

Justitsministeriets bemærkninger til lovforslaget indeholdt ikke nogen uddybning af, hvordan den nye § 114 a og de dertil knyttede forberedende handlinger forholder sig til menneskeretlige forpligtelser. Da den rigtige terrorismebestemmelsen i § 114 blev indført i 2002 blev der bl.a. taget det forbehold, at det ikke er meningen »at anklage personer, der udøver deres legitime ret til at udtrykke deres meninger, for terrorisme, selv om de under udøvelsen af en sådan ret begår lovovertrædelser«. Spørgsmålet er var så, om den, der som led i demonstrationer eller faglige aktioner foretager sig noget,

ET SPRINGENDE PUNKT ER, HVILKEN KONKRETISERING DER FORUDSÆTTES AF STRAFVÆRDIGE AKTØRERS FORSÆT I RELATION TIL DEN ELLER DE TERRORIST OFFENCES, SOM HVERVNINGEN/ OPLÆRINGEN RETTER SIG IMOD.

der knytter sig til forhold omfattet af § 114 a, kan ifalde strafansvar eller blive udsat for indgreb i henhold til retsplejeloven, udlændingeloven, luftfartsloven etc. Svaret blæste i vinden, indtil det i Retsudvalgets betænkning blev bekræftet, at forbeholdet også skal dække de nye regler.

Det udtrykkelige formål med den europæiske konvention er forebyggelse af "terrorismen". Fokus ved forberedelsen af

konventionen var på tilskyndelse/ hvervning/ oplæring til terrorisme, ikke på alt muligt andet. Problemet var "blot", at man ikke kunne enes om en definition på terrorisme. Det nærmer sig det absurde at opfatte kriminaliseringspligten sådan,

at den også omfatter forberedende handlinger af endog fjern beskaffenhed i tilknytning til ikke blot egentlige terrorhandlinger, men også de øvrige forhold omfattet af de separate konventioner. Det har simpelthen ikke været formålet for Europarådet.

Gennemførelse af den nye § 114 a har skabt et vidstrakt sumpområde. Justitsministeriet fastholder, at tilslutning til den europæiske konvention forudsætter indførelse af en sådan bestemmelse. Ratifikation må følgelig frarådes. På nuværende tidspunkt har ingen ratificeret, og mere end en fjerdedel af medlemslandene har end ikke undertegnet konventionen, herunder lande som Frankrig, Tyskland, Irland, Schweiz og Norge. Danmark behøvede slet ikke at forhaste sig, men kunne med fordel have afventet resultatet af overvejelserne i andre lande.

En stat, der forpligter sig efter den nye konvention, skal som nævnt bl.a. kriminalisere rekruttering og oplæring til terrorisme. Herom indeholder de nye bestemmelser to paragraffer, der begge knytter sig til handlinger omfattet af både den egentlige terro-

rismebestemmelse i § 114 og den udvidede bestemmelse i den nye § 114 a.

Et springende punkt er, hvilken konkretisering der forudsættes af strafværdige aktørers forsæt i relation til den eller de terrorist offences, som hvervningen/ oplæringen retter sig imod. Det kan ikke være tanken, at den, der hverver/ oplærer, skal kunne ifalde strafansvar i tilfælde, hvor vedkommende påvirker nogen til noget helt uspecifikt inden for det

brede felt af gerningstyper, som er omfattet af enten en definition på egentlige terrorhandlinger eller af konventionens liste over tilgrænsende lovovertrædelser. I så fald ville det blive strafbart at opildne en person til på et eller andet tidspunkt i en eller anden sammenhæng på en eller anden måde og et eller andet sted at begå eller medvirke til en eller anden af de mangfoldige mulige former for terroristoffences, som i sig selv kan være meget fjerne fra egentlige terrorhandlinger.

Problemstillingen vedrørende konkretisering gør sig tilsvarende sig gældende med hensyn til kriminaliseringen af public provocation to commit a terrorist offence. Justitsministeriet har lagt til grund, at konventionens forpligtelse her til er for opfyldt med straffelovens § 136, stk. 1, om offentlig tilskyndelse til "forbrydelse". Bestemmelsen er ikke anvendt siden 1938; men nu er der efterhånden blevet pirket til den ved så mange lejligheder, at det ikke kan udelukkes, at den vækkes af sin slummer, hvis politi eller anklagemyndighed tager de politiske udmeldinger på ordet. Så kan det blive strafbart at fremkomme med mere eller mindre forblommede udtalelser, som kan opildne svage sjæle til et eller andet, der er dækket af de meget vidtgående bestemmelser i terrork pakken, f.eks. ved at udtrykke forståelse for en demonstration eller aktion, der har udartet. Dette kan også komme til at gælde redaktøren eller webnorden, der hylder dem, der ved et topmøde har blokeret trafikken, sådan at nogle statsoverhoveder er blevet holdt tilbage en rum tid.

Da bestemmelsen om tilskyndelse og billigelse blev undfanget, protesterede den mest betydelige af fædrene til straffelovens regler: "Og for så vidt paragraffens samtlige udtryk også kan ramme den ganske abstrakte retfærdiggørelse og forherligelse af forbrydelser eller forbrydere - fortidige eller fremtidige - vil en så vidtgående bestemmelse medføre fare for betænkelige indgreb i ytringsfriheden og åbne døren for vilkårlig forfølgelse" (Carl Torp, 1917). Paragraffen kom til verden alligevel; men indvendingen har større gyldighed end nogensinde før.

De nye bestemmelser indeholder desuden forbud mod at "lade sig" hverve eller oplære til at begå handlinger omfattet af § 114 eller den nye § 114 a. Den europæiske konvention forpligter ikke til en sådan kriminalisering. Lovforslaget blev blot begrundet med nogle intetsigende bemærkninger om, at det er "naturligt". Det er svært at forestille sig en fornuftig afgrænsning af gerningsindholdene og beviskravene i sager om sådanne forhold, uden at anvendelsesområdet for de nye bestemmelser bliver ekstremt ubestemt og vidtgående. Det er ingen tilfældighed, at andre europæiske lande afstår fra at indføre sådanne bestemmelser.

Jørn Vestergaards mere udførlige analyse offentliggjort i Tidsskrift for Kriminalvidenskab 4/2006.

ÆRESDRAB I DANMARK

AF RUBYA MEHDI, LIC.JUR.
CARSTEN NIEBUHR INSTITUTTET,
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Byretten i Slagelse har for nylig idømt en pakistansk familie hårde domme for et overlagt drab på en ung kvinde og for at have såret hendes kæreste. Hun havde overtrådt skik og sædvane i den pakistanske familie ved hemmeligt at gifte sig med en mand af afghansk afstamning uden først at indhente sin faders tilladelse. Faderen var åbenbart blevet meget vred da han erfarede om det hemmelige ægteskab og indkaldte til familieråd om hvad man kunne gøre om denne ærerørig skændsel. Faderen får overtalt familien til at dræbe datteren og hendes mand. Kun en enkelt får kolde fødder, alle de øvrige deltager i planlægning og gennemførelse af drabet.

Forbrydelsen i Slagelse er et rendyrket eksempel på et såkaldt æresdrab. Faderens ære er krænket og datteren må

undgælde med sit liv. Æresdrab er drab hvor et eller flere medlemmer af en familie dræber et andet medlem, meget ofte en kvinde, fordi denne har bragt skam over familien. Den skamfulde handling kan bestå i ikke at ægte en udpeget partner, eller ved at søge skilsmisse, eller ved at være utro. Kort sagt findes der en række uskrevne regler som pakistanske kvinder må overholde for at undgå en hårdhændet reaktion fra familien. De må ikke ryge offentligt, de skal dække sig på en tildækket måde og de må ikke komme selskabeligt sammen med mænd. De skal være uberørte ved ægteskabets indgåelse og risikerer bål og brand hvis brudgommen overraskes over, at bruden ikke er jomfru på bryllupsnatten. På den anden side er der et meget stort antal ugifte, der uofficielt får foretaget en abort.

Dansk Retspolitisk Forening tildelte i foråret sin retspolitiske pris Kafkatten 2006 til Rubya Mehdi. Hun er i den forbindelse blevet inviteret til at skrive et indlæg, som bringes her. Hun skriver om islams, shariaens og sædvanerettens syn på æresdrab, hvordan det kan være det også foregår i Danmark, og hvad vi kan gøre for at forhindre det.

Globalisering skaber nærmere kontakt mellem hjemland og Danmark

Den udvidede internationale kontakt har betydet at de etniske minoriteter i Danmark ikke er afskåret fra at have en tæt kontakt med familien i det oprindelige land de kom fra. Det betyder utvivlsomt at de i højere grad lever i to samfund end man gjorde det tidligere.

Når folk tidligere immigrerede over store afstande betød det at forbindelsen til det land og de folk, de der kendte blev afgjort svagere. De var nødt til så hurtigt som muligt at indrette sig på forholdene og skik og brug i det nye land. Nu kan man bare tage mobilen og ringe og det er økonomisk overkommeligt at besøge det gamle land i ferierne. Derved får de erfaringer, som minoriteterne har fra deres

gamle land større vægt i deres daglige liv end tidligere. Og det får mening at se på baggrunden for de sædvaner og skikke som man kender hjemmefra og den lovgivning og retspraksis, der er gældende i det gamle land.

Lovgivningskaos og forvirret praksis i Pakistan

For nogen tid siden skrev jeg en artikel om æresdrab i Pakistan, og jeg fremhævede at mænd der begik æresdrab fik en mild reaktion fra de lavere domstoles side. Den lovgivning, der dengang var gældende stammede fra den tid, hvor Pakistan var en del af den engelske koloni (1860). I mellemtiden er der kommet en langt strengere såkaldt islamisk lov om blodpenge og tilgivelse, hvor staten ikke er indblandet. Herefter kan en fader dræbe sin datter eller kone, en broder sin søster uden at blive straffet. Familien til den dræbte vil tilgive. Det har stillet kvinderne i en meget svag position. Men i slutningen af år 2005 er lovgivningen igen blevet helt revideret på grund af pres fra kvindeforeninger og pres fra udlandet. Reformen går ud på at æresdrab er forbudt og straffes med ikke mindre end 10 års fængsel. Desuden er der bestemmelser om at kvinder der gribes i utroskab eller sex udenfor ægteskab ikke umiddelbart skal fængsles af politiet før sagen kommer i retten. Det har ført til, at tusindvis af kvinder er blevet løsladt fra de mange fængsler i Pakistan.

Højesteret i Pakistan har altid været reformvenlig

Man kan håbe på at den nye lovgivning vil få de lavere domstole i Pakistan til at opføre sig med at give milde domme til mænd, der begår æresdrab. For den højeste domstols vedkommende sker der næppe en ændring for den har altid siden landet ophørte som koloni været reformvenlig. Det ses også af en konkret sag: Humaira ville giftes med en mand imod sin faders vilje. Hun måtte flygte til storbyen Karachi, der tidligere var hovedstad. Hendes

broder anlagde sag imod den nygifte mand for bortførelse af søsteren og med krav om ugyldig-gørelse af ægteskabet. Højesteret besluttede at "Selvom datteren havde vakt faderens vrede og smerte ved at ægte en mand, der ikke var godkendt af faderen" måtte ægteskabet erkendes fuldt gyldigt.

Æresdrab ifølge sædvaneretten i ældre tid

For de familier, der kommer her til landet fra landdistrikterne spiller de lokale sædvaner også en væsentlig rolle og her er der støtte til æresdrab, hvis man ikke følger faderens autoritet og krænker hans ære. I landsbysamfundet var det vigtigt at bevare kontrollen over produktionen, det vil sige jord og dyrehold og at bevare kontrollen over familiens kvinder, som både var arbejdskraft og som sikrede familiens

fortsættelse. Derfor har man strenge straffe for at bryde faderens autoritet.

Tidligere var man især streng

overfor gifte kvinders utroskab. Alle ord der bruges i de forskellige provinser til at betegne "utroskab" har samtidigt en betydning, der understreger den sociale forkastelse, der knytter sig til handlingen. Der var dødsstraf for kvinder som blev grebet direkte i sexuel kontakt udenfor ægteskabet. Men mindst to respektable vidners udsagn skulle bekræfte utroskaben, ellers blev æresdrabet anset for mord. Den æresdræbte fik ikke en ordentlig begravelse. Hendes legeme fik ikke det rituelle bad og ligklæde, der blev ikke læst de rituelle bønner og hun kom i en grav uden sten i et område for utro kvinder, eller blev simpelthen smidt i flo-den.

I nogle stammer kunne den utro hustru dog mod en betydelig kompensati-on få tilladelse til at blive skilt og blive gift med elskereren. Kompensationen kunne bestå i en erstatningskone eller i kvæg, penge eller jord. Ved ugifte kvinders sexkontakt udenfor ægteskab kunne faderen forlange begge dræbt af familien. Men hvis kvinden var blevet gravid af-

fandt man sig som regel med, at det unge par giftede sig.

Æresdrab er forbudt ifølge shariah

Det er en vigtig pointe at den islamiske ret shariah må fortolkes på en sådan måde at æresdrab ikke er tilladt. Som et eksempel kan man nævne at sex udenfor ægteskabet er ikke tilladt og at både mænd og kvinder kan straffes for det ved en domstol. Men samtidigt har loven stillet den betingelse der gør mulighed for straf helt usandsynlig. Det er et krav om at fire muslimske mandlige vidner har overværet utroskaben. Desuden er der den bestemmelse om at en person, der anklager en anden for utroskab, men som ikke kan bevise det, bliver hårdt straffet.

Endvidere siger koranen at æresdrab ikke kan komme på tale, hvis to personer gifter sig uden familiens tilladelse. Ifølge den mundtlige overlevering, sunnah, fortæller man, at profeten Muhammeds første kone uden familiens indblanding friede til ham og bad ham om at gifte sig med hende. Det tolkes som, at det er tilladt at gifte sig efter eget valg.

Æresdrab, der fortages af familien er direkte forbudt i koranen. I verdens største muslimske land, Indonesien, og i det muslimske Vestafrika forekommer der ikke æresdrab.

Æresdrab i det moderne Pakistans sædvaneret

I det moderne Pakistan forekommer der mod forventning flere æresdrab end tidligere. Både gifte og ugifte kvinder kan risikere at blive dræbt og kravet om bevisførelse er svækket. Den indbyrdes kontrol i det ældre landsamfund er gået i opløsning og den statslige kontrol er endnu meget svag. Der forekommer derfor en del såkaldte æresdrab, som i virkeligheden tjener andet formål. Man bruger "æresdrab" i slægtsfejder, eller for at blive fri for at betale en gæld. Det kan også være at manden er blevet træt af sin nuværende kone og ønsker en ny.

Æresdrab i Danmark

Nu er spørgsmålet hvordan en sådan skik som æresdrab, der har sin oprindelse i et

STYRKELSE AF POLITIET OG HØJERE STRAFFE OG OVERVÅGNING HAR INGEN MENING OVERFOR ÆRESDRAB.

stammesamfund finder vej til et højt industrialiseret samfund som det danske, hvor man lægger mere vægt på ligestilling af mænd og kvinder end på opretholdelse af mandens ære.

For den første generation af etniske minoriteter var det en voldsom oplevelse at forlade det gamle land og komme til helt nye forhold i Danmark. Immigration er i sig selv en læreproces. Men i nye situationer skabes en usikkerhed. Således udvikles der et nyt formål med æresdrab der adskiller sig fra den oprindelige praksis. Det bliver derfor vigtigt for dem at bevare, hvad de kan af familiens sammenhold, skikke og ære. De er vant til at det eneste sikre ligger indenfor familiens områder. Derfor gifter de gerne deres børn med fætre eller kusiner og blander sig i de unges valg af uddannelse og erhverv.

Men hvorfor udøver den unge generation også de gamle skikke? De lærer i skolen og fra kammeraterne om skik og brug i Danmark, men lærer også fra barns ben i hjemmet om forældrenes og deres forestillinger om hvad der er ret og rigtigt. Det kan udarte sig til at de unge føler sig tvunget til at følge faderens autoritet fx i valg af ægtefælle, men det kan også føre til at de bare ser faderens og moderens forslag som et godt råd. Men det sker ikke altid.

En del etniske minoriteter lever under så ringe boligforhold og livsvilkår at de ikke kan tage kammerater-

ne med hjem eller på anden måde leve op til andre unges praksis. Andre har vanskeligheder med at komme ind på arbejdsmarkedet eller i fritids aktiviteter og bliver derved isolerede fra kontakt med danske samfund. Forældrenes forestillinger bliver da dominerende. Isolerede minoriteter integreres langsomt end grupper der er i løbende kontakt med danske miljøer. Endelig kan det nævnes at isolerede grupper også ofte er isolerede fra den moderne forståelse af islam,

der er i bedre overensstemmelse med menneskerettighederne og et ligestillet forhold mellem mænd og kvinder.

Samtidigt kan der være grund til at nævne, at vold og drab begået i op-hidselse ikke er et ukendt fænomen i den vestlige verden. Mange danske kvinder oplever at deres mand bliver voldelig, når han har drukket eller lignende. Æresdrab har stor lighed med passionsdrab, hvor en ægtemand føler sin ære krænket af hustruens utroskab eller lignende og derfor dræber hende i op-hidselse. Og af dem forekommer der mere end 100 hvert år i England og mange i Danmark. Disse typer af vold og drab er udtryk for den mest yderliggående form for patriarkalsk kontrol af mænd over deres kvindelige partnere eller ex-partnere.

Hvad kan man gøre mod æresdrab i Danmark

En bedre forståelse i Danmark af ærens betydning for mange ethnic minoriteter kan måske medvirke til at hindre drabene og vold mod kvinder. Det er nødvendigt at det offentlige straffer for æresdrab, men det hindrer ikke at de forekommer. Styrkelse af politiet og højere straffe og overvågning har ingen mening overfor æresdrab. Disse handlinger til forsvar for fa-

miliens ære udføres ikke af ordinære kriminelle men af ganske almindelige mennesker der føler sig presset af

omgangskredsen og som følger gammel skik og brug fra hjemlandet.

Undervisning og oplysning og dialog er nødvendige elementer i en politik for hindring af æresdrab. Det er derfor vigtigt at skolen bliver opmærksom på i højere grad at bevidstgøre alle elever om holdninger til ligestilling og gensidig respekt i familieforhold.

I sundhedsvæsenet bruger man at udsende små hæfter eller pjecer om vigtige emner for folks sundhedstilstand. Her

ville det i høj grad være på sin plads at tage op de problemer der er omtalt her om mandens og kvindens lige stilling i familien. Det er ikke kun et juridisk emne der drejer sig om at efterleve menneskerettighederne. Det drejer sig i høj grad også om kvindernes overlevelse og et værdigt liv for både mand og kvinde. Det er samtidigt vigtigt at pjecerne udkommer på de forskellige sprog, så der ikke er sproglige vanskeligheder med at tilegne sig indholdet.

Det kunne også være en vigtig opgave for medierne at tage emnet op. Det er måske den vigtigste kanal til oplysning om menneskerettigheder.

EN DEL ETNISKE MINORITETER LEVER UNDER SÅ RINGE BOLIGFORHOLD OG LIVSVILKÅR AT DE IKKE KAN TAGE KAMMERATERNE MED HJEM ELLER PÅ ANDEN MÅDE LEVE OP TIL ANDRE UNGES PRAKSIS.

RETURFORSENDELSER ELLER ADRESSEÆNDRINGER SENDES TIL:

DANSK RETSPOLITISK FORENING V. ADVOKAT BJØRN ELMQUIST
H.C. ANDERSENS BOULEVARD 11, 1. SAL, 1553 KØBENHAVN
ELLER TIL JENSLYHNE@RETSPOLITIK.DK

PP DANMARK

MAGASINPOST

KAFKATTEN

Dansk Retspolitisk Forening tildelte sin bronzestøbte hæderspris Kafkatten for første gang i 1988.

Igennem årene er den blevet tildelt så forskellige personer som:

Hans Gammeltoft-Hansen, Erling Olsen og Trine Bryld.

I 2006 modtog lic.jur. Rubya Mehdi prisen for sin indsats for muslimske kvinders rettigheder.

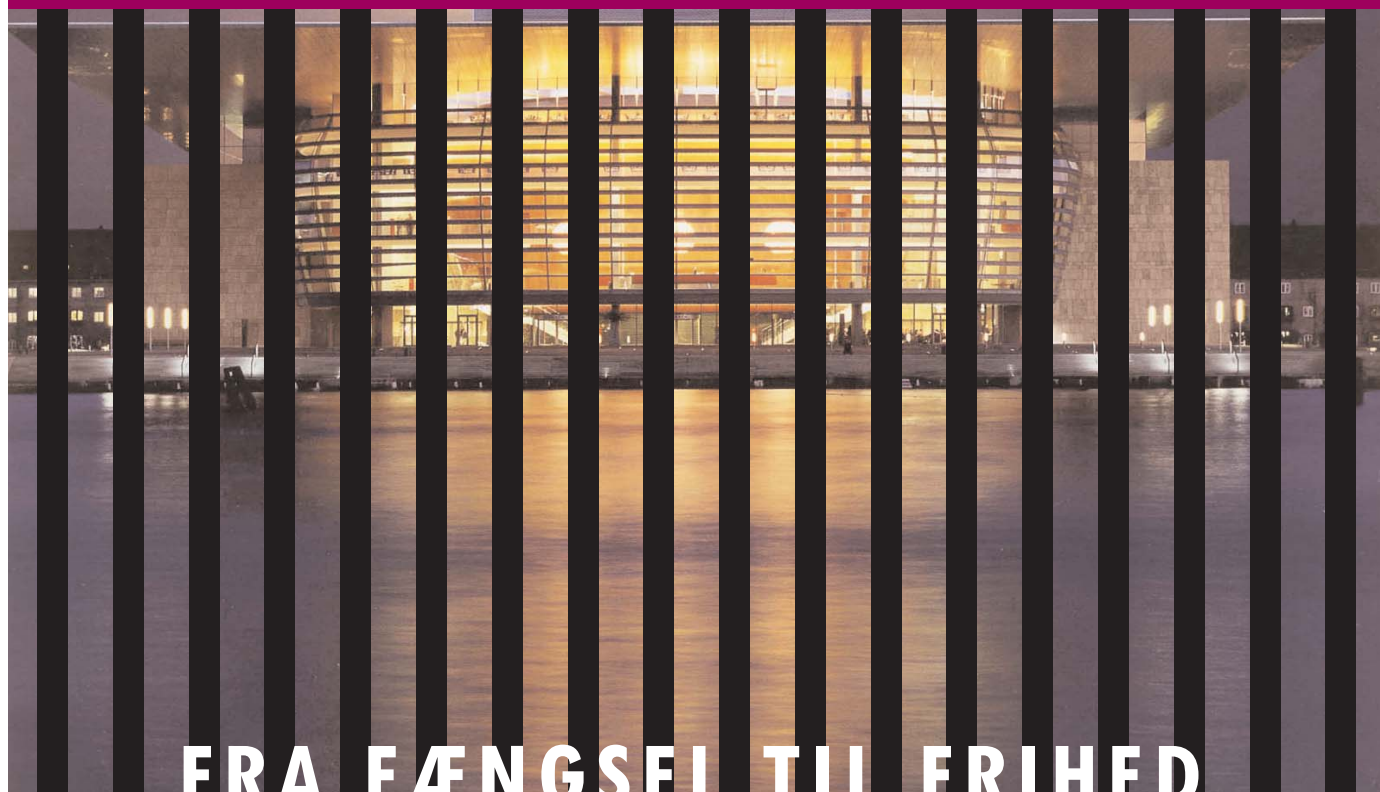
Har du forslag til, hvem der skal modtage den næste gang?

Så send dit forslag og begrundelse til jenslyhne@retspolitik.dk

RETSPOLITIK

MEDLEMSBLAD FOR DANSK RETSPOLITISK FORENING | HALVÅRSSKRIFT | EFTERÅR 2006

FRA FÆNGSEL TIL FRIHED

- 2 BJØRN ELMQUIST - IKKE MULIGT AT STRAFFE SIG UD AF...**
- 4 LISE HOLTEN - LØSLADT OG HVA' SÅ?**
- 8 ERIK KRUSE FREDERIKSEN - PROBLEM EFTER LØSLADELSEN**
- 10 JENS LYHNE - KRIS**
- 11 FLEMMING DREESEN - STRAFFEATTEST I ANSÆTTELSEN**
- 13 BENNY LIHME - LØSLADT LIGHT**
- 15 LEA FUGLSANG - UDDANNELSE UNDER AFSONING**
- 18 ANNETTE ESDORF - KRIMINALFORSORGENS KIG PÅ...**
- 20 MARIE LOUISE JØRGENSEN - BEDRE SAMARBEJDE**
- 22 ANNE BAASTRUP - HVORDAN STRAFFER VI, SÅ DET IKKE...**
- 26 JØRN VESTERGAARD - ANTITERRORPAKKEN ER EN SUMP...**
- 29 RUBYA MEHDI - ÆRESDRAB I DANMARK**